

Bildet viser avtrykkene i fjæra ved Namsenfjorden. Ingen kan forstå hvordan avtrykkene er kommet dit.

PLUTSELIG EN DAG VAR AVTRYKKENE DER. DIGRE TREKANTER OG SIRKLER PRESSET NED I LEIRA. HVA VAR DET SOM HADDE HJEMSØKT DEN ISOLERTE KJØLSØYA I LYGNEFJORDEN - VAR SPORENE UTENOMJORDISKE, DJEVELENS FOTSPOR ELLER HVA ? LES BERETNINGEN OM DE TILSYNELATENDE UFORKLARLIGE AVTRYKKENE PÅ KJØLSØYA OG ANDRE STEDER I NAMSENFJORDEN.

VI STILLER SPØRSMÅLET: FINNES DET NOEN FORKLARING ?

THE COMMITTEE FOR THE
SCIENTIFIC INVESTIGATION OF
CLAIMS OF THE PARANORMAL

Paul Kurtz, Chairman
Kendrick Frazier, Editor, *The Skeptical Inquirer*
Barry Karr, Executive Director
Lee Nisbet, Special Projects Director

FELLOWS (partial list)

James E. Alcock
(professor of psychology, York Univ., Toronto)
Eduardo Amaldi
(professor of physics, University of Rome)
Isaac Asimov (science writer)
Irving Biederman
(professor of psychology, Univ. of Minnesota)
Susan Blackmore (psychologist, Univ. of Bristol, U.K.)
Mario Bunge
(prof. of philosophy, McGill Univ., Montreal)
John R. Cole (anthropologist)
F. H. C. Crick (biophysicist)
Salk Institute for Biological Studies
L. Sprague de Camp (science writer, engineer)
Bernard Dixon (science writer, U.K.)
Paul Edwards (philosopher,
Editor, *Encyclopedia of Philosophy*)
Antony Flew
(professor of philosophy, Reading U., England)
Andrew Fraknoi (astronomer, exec. officer,
Astron. Soc. of the Pacific)
Kendrick Frazier (science writer)
Yves Galifret (Exec. Secy., l'Union Rationaliste)
Martin Gardner (author, critic)
Murray Gell-Mann
(professor of physics, Caltech)
Henry Gordon
(magician, author, broadcaster, Toronto)
Stephen Jay Gould
(Museum of Comparative Zoology, Harvard)
C. E. M. Hansel (psychologist, Univ. of Wales)
Al Hibbs
(scientist, Jet Propulsion Laboratory)
Douglas R. Hofstadter
(professor of cognitive science, Indiana Univ.)
Ray Hyman
(professor of psychology, Univ. of Oregon)
Leon Jaroff (Sciences Editor, *Time*)
Lawrence Jerome (science writer, engineer)
Philip J. Klass (science writer, engineer)
Marvin Kohl
(professor of philosophy, SUNY at Fredonia)
Edwin C. Krupp
(astronomer, director, Griffith Observatory)
Paul Kurtz (professor of philosophy, SUNY at Buffalo)
Lawrence Kusche (science writer)
Paul MacCreedy
(scientist/engineer, AeroVironment, Inc.)
David Marks (professor of psychology,
Middlesex Polytechnic, U.K.)
David Morrison (space scientist,
NASA Ames Research Center)
H. Narasimhaiah
(president, Bangalore Science Forum)
Dorothy Nelkin (sociologist, Cornell Univ.)
Joe Nickell (University of Kentucky)
Lee Nisbet (professor of philosophy, Medaille College)
John Paulos (mathematician, Temple University)
James Oberg (science writer)
W. V. Quine (prof. of philosophy, Harvard Univ.)
James Randi (magician, author)
Graham Reed (professor of psychology,
York Univ., Toronto)
Milton Rosenberg
(psychologist, Univ. of Chicago)
Carl Sagan (prof. of astronomy, Cornell)
Evry Schatzman
(president, French Physics Association)
Eugenie C. Scott
(Executive Director, NCSE)
Thomas A. Sebeok
(anthropologist, linguist, Indiana Univ.)
Robert Sheaffer (science writer)
B. F. Skinner
(professor of psychology, Harvard Univ.)
Dick Smith (film producer, publisher, Australia)
Robert Steiner (magician, author)
Stephen Toulmin
(philosopher, Northwestern Univ.)
Marvin Zelen (statistician, Harvard)

SKEPTICAL INQUIRER

Doris Hawley Doyle, Managing Editor
Mary Rose Hays, Business Manager
Richard Seymour, Chief Data Officer

**NORSK INSTITUTT FOR VITENSKAPELIG FORSKNING
OG OPPLYSNING (NIVFO)**

NORWEGIAN INSTITUTE OF SCIENTIFIC RESEARCH AND ENLIGHTENMENT

innhold

Djevelens fotspor?	3
Kiropraktikk	10
Plass for juks og bedrag, men ikke for ærlig spill	15
New Age i perspektiv	16
Moderne overtro (ny bok)	18
Ozon-UFOer/ Bajnesh er død/ Åndelig	20
Noen betraktninger omkring skeptisisme ..	21
"UFO Vision" (årbok)	22
Nær-Døden-Opplevelser	23
Fra redaksjonen	27
Hessdalsrapporten i ny utgave	28

ABONNEMENT på NIVFO-Bulletin bestilles ved å
sende inn kr. 100,- til
NIVFO, postboks 2119, 7001 Trondheim

POSTGIROKONTO nr 3 46 95 74

Bladet utkommer med 5 nummer pr år,
nr 4 og 5 gjerne som dobbeltnummer

ANSVARLIGE REDAKTØRER:

K Stenødegård og Jan S Krogh

Stoff fra USA og andre land mottas regel-
messig via CSICOP, som har konsulenter ved
mer enn 100 universiteter

NIVFO-BULLETIN ER ET KRITISK FORUM FOR
PSEUDOVITENSKAP OG LITTERATUR -

REDAKSJONSADRESSE: Postboks 9, 7082 KATTEM

DJEVELENS FOTSPOR?

PLUTSELIG EN DAG VAR AVTRYKKENE DER. DIGRE TREKANTER OG SIRKLER PRESSET NED I LEIRA. HVA VAR DET SOM HADDE HJEMSØKT DEN ISOLERTE KJØLSØYA I LYNGENFJORDEN - VAR SPORENE UTENOMJORDISKE ELLER JORDISKE - DJEVELENS FOTSPOR... ELLER HVA ?

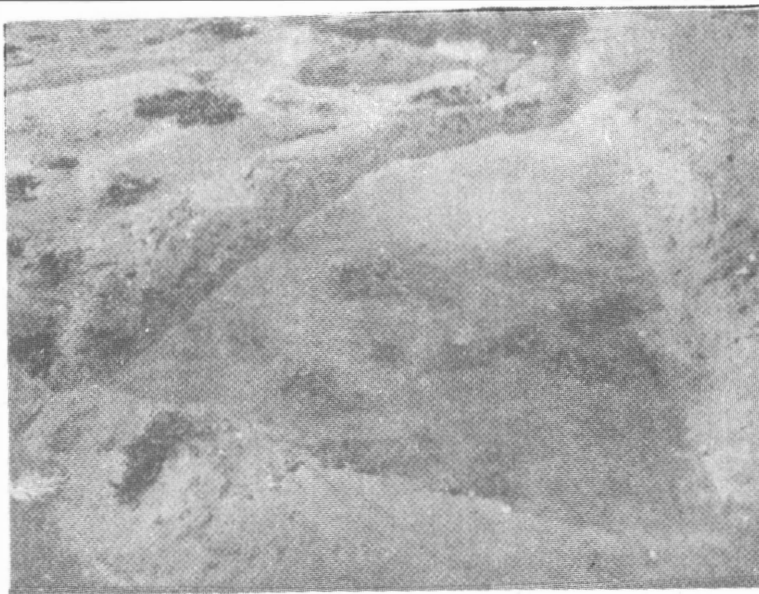
Søndag morgen den 11. juni 1972 står Ole Kr. Dahl, formannsskapsmedlem i Namsos kommune, på hyttetrappa og gnir søvnen ut av øynene. Det er fjære sjø rundt Kjøløy og hele bukta nedenfor hytta ligger tørr. Med ett blir han var noen underlige spor i leira. 8-9 stykker i alt. Sirkler og trekanter som er presset dypt ned i slamm. 30-40 cm. dype ble det sagt, Han anslår sidene i den største trekanten til å være halvannen meter.

AVTRYKKENES FORM: Likebenede trekanter, skarpe, som om de var blitt stemplet ned i leira.

STØRRELSE OG DYBDE: 160 cm lange siderlinjer, dybden varierende fra 30 til 40 cm.

ANTALL AVTRYKK: 28 stk. med den trekantede formen; i tillegg noen mer ubestemmelige runde avtrykk uten klare karakteristika.

Det het seg at bunnen i avtrykkene var

Vil jordprøver av disse avtrykkene avsløre atomparkler? Her nærbylde av ett av avtrykkene på Kjøløy.

Ole Kr. Dahl hadde vært på hytta uken før. Da fantes det ingen avtrykk der.

Ifølge opplysninger fra UFO-organisasjonen 'Norsk UFO-Center (NUFOC)', som sendte folk til Kjøløy for å undersøke 'fenomenet' nærmere, kunne man fastslå følgende data:

fast og kompakt, som etter stort trykk. Saken fikk enorm media-omtale. Aviser og ukeblad bragte prangende helsider - Forsvaret fotograferte området fra fly i to samfulle dager.

Og så var det tid for spekulasjoner...

SPEKULASJONER OM UFOER

Som alltid i slike tilfeller begynte rykter å versere. Noen mente å ha sett merkelige lys på himmelen over Namsenfjorden, men historiene var meget vage og tvilsomme. Imidlertid kom det frem en kjensgjerning, som **kunne** ha sammenheng med avtrykkene.

Det var umiddelbart før sporønei i leira ble oppdaget. Klokkene omkring i Bangsund-distriktet innenfor Kjølssøya viste at det var tid for Dagsrevyen på TV. Folk flest var opptatt med å se på sendingen. Plutselig rives bildene i stykker; voldsomme forstyrrelser herjer TV-apparatene. Ute begynner det å skumre. Men været er pent og stille og kan neppe forårsake disse forstyrrelsene, som ingen har opplevd maken til. Så faller omformeren på Bangsund ut og skjermen blir grå og død. Folk frykter en lang kveld uten husguden. Noen frykter at billedrøret er gått. Episoden ble en nøtt for Televerket. Man finner ingen feil på omformeren og har ingen forklaring.

Da Ola Kr. Dahl to dager senere oppdager de store trekantede avtrykkene i leira på Kjølssøya blir disse to omstendighetene koblet sammen: Det må dreie seg om en "UFO-landing"...

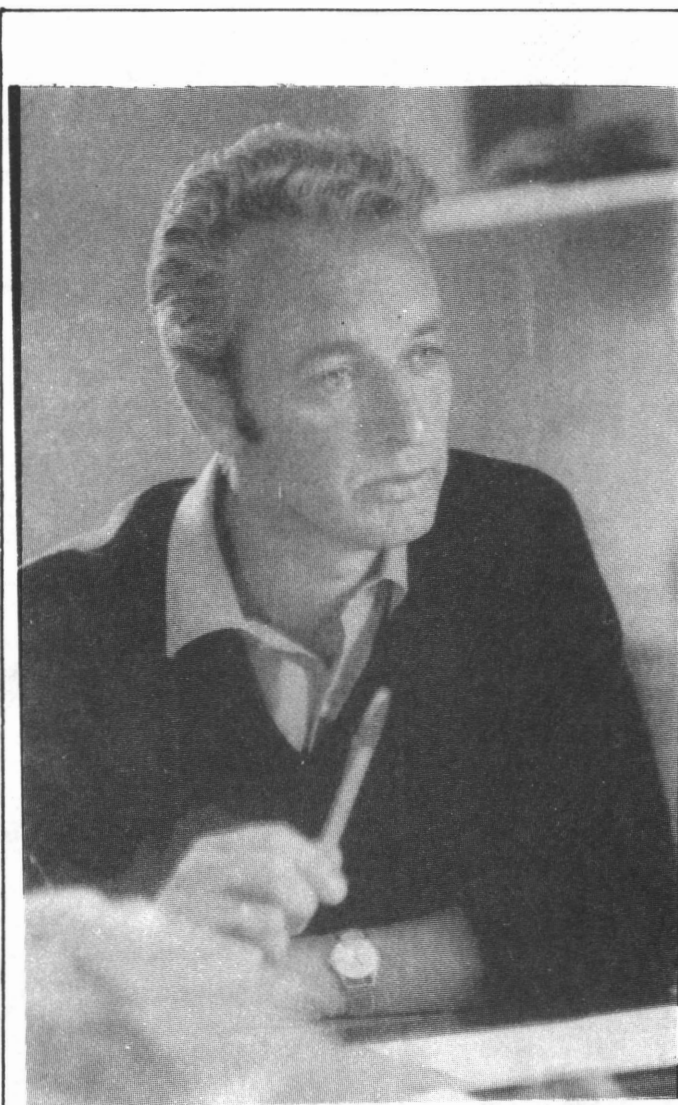
ARGUMENTER FOR DET UKONVENSJONELLE

Folk argumenterte gjerne slik: Noe jordisk kjøretøy kan det ikke ha vært. Det finnes ingen vei på Kjølssøya, og følgelig ingen bil. Anleggsmaskiner? De ville ha etterlatt seg meget tydelige og lett kjennelige spor. De mystiske avtrykkene var alle konsentrert i beltet mellom flo og fjære. En liten båt kunne ha kommet inn i dette området. Men hvordan kunne en **liten** båt ha forårsaket slike avtrykk? Umulig. At noen skulle ha gravd ut alle avtrykkene for hånd er helt utelukket. Oppkastede hull ser ikke slik ut, og det ville være et umenneskelig arbeide å grave opp alt dette i løs leire. Dessuten: i hvilken hensikt?

FLERE AVTRYKK DUKKER OPP

14 dager etter undersøkelsene på Kjølssøya dro en journalist fra Namdal Arbeiderblad ut til en annen øy i Namsenfjorden, Lervikholmen, hvor han

hadde hytte. Der oppdaget han to avtrykk i fjæra som lignet de på Kjølssøya. På Lervikholmen var det ene avtrykket plassert oppe i fjæra på sandgrunn mens det andre befant seg på en liten tange som stikker opp av vannet 9 meter utenfor. (Dersom det hadde vært tre avtrykk plassert i lik innbyrdes avstand fra hverandre, ville det tredje avtrykket ha stått under vann. Men bunnen var dekket av stein, slik at man ikke kunne forvente å finne noe avtrykk der.) >>>>

Ola Kr. Dahl var den som først oppdaget avtrykkene.
-Jeg tror på en naturlig forklaring. Kanskje har det vært lynet?

En familie med hytte på Hoddøya, som ligger enda lenger ute i fjorden, kunne fortelle at de hadde oppdaget tre avtrykk i en vik der – en vik meget lik den på Kjøl søya. De tre avtrykkene befant seg midt ute på den langgrunne leira, og var plassert i et klart trekantmønster med lik innbyrdes avstand – nemlig 9 meter! I dette tilfellet ble avtrykkenes størrelse og dybde dessverre ikke målt, men familien mente at sidelinjene må ha vært minst 150 cm. og dybden ca. 30 cm. (NB: Observasjonen av sporene på Hoddøya ble aldri bekreftet av utenforstående. Man har bare familiens utsagn å holde seg til.) Se bilde til høyre, som viser det ene av de påståtte tre sporene.

La vi her merke oss et par interessante detaljer: Avtrykket virker slett ikke å ha form som en likesidet trekant, og leira er ikke presset opp på sidene slik tilfellet var på Kjøl søya.

SPEKULASJONENE SKYTER FART

Siden ingen kunne finne noen konvensjonell forklaring på avtrykkene, begynte UFO-hypotesen å gripe mer om seg. Men en diger flygende tallerken på noen små norske øyer? Hva skulle den i så fall der? Lette den etter noe? Hva kunne det i så fall være?

Var det ikke nærliggende å tro at dette UFOet, med de svære trekantede landingsføttene, lette etter noe annet ukjent? Jovisst, og nå mente enkelte å se en logisk sammenheng i begivenheter. For å forstå de uforklarlige avtrykkene måtte man gå tilbake til 1959. Like før jul det året, om kvelden sto skogmester Lorentz Johnsen utenfor sin garsje på Skomsvoll, Otterøya og så ut over Namsenfjorden. Det var kaldt, delvis skyet, oppholdsvær og måneskinn. Med Hemnafjellet som bakgrunn rett mot syd så han en "mørk gjenstand som lot til å fly i retning ut mot Namsenfjorden." Johnson beskrev senere gjenstanden som "en liten buss", og han mente å kunne se en rad vinduer langs skroget. Han kunne ikke høre noen lyd. Gjenstanden kom inn i måneskinnet, steg ca. 50 meter og ble rødglødende. Plutselig revnet den med et brak, som når en lastebil tipper et stenlass. Johnsen

beskriver det videre hendelsesforløpet slik:

"Det så ut som om et deksel ble vrent av gjenstanden i et helt stykke. Dette, sammen med en del andre tingester, falt i sjøen med et plask. Spesielt la jeg merke til tre svarte 'støtter' [trolig søyler eller sylindere – red.], ca. 2 m lange og en halv meter i diameter. Selve hylsteret ble vrent av i én del og det minnet om en buet metallplate. Denne var til å begynne med rødglødende, men ble svart før den nådde vannet."

LETEAKSJONER MED DYKKERE OG EKKOLODD

Siden et UFO burde befinne seg på bunnen av Namsenfjorden ble det satt i gang leting. Den første i regi av Trondheim UFO-Forening på slutten av 1960-tallet, den andre (og største) av NUFOC i forbindelse med avtrykkene, og senere en med dykkere engasjert av ukebladet Vi Menn. Man fant ingen ting, men Namsenfjorden er stor og dyp, og det var aldri klart hvor den rapporterte tingesten egentlig skulle ha falt ned. Det var som å lete etter den berømte nåla i høystakken.

Etter denne oversikten over begivenhetene vil vi se nærmere på avtrykkene med mer nøkterne øyne.

>>>

VURDERING AV KONKRETE DATA OG HYPOTESER

Avtrykkene i leira er i seg selv en kjensgjerning. Spørsmålet som reiser seg er: hvordan oppsto de?

Det aller første vi bør gjøre er å sile bort **spekulasjonene**. Selv om de for så vidt kan være interessante i og for seg, så har vi små muligheter til å behandle dem som hypoteser. De kan ikke verifiseres eller falsifiseres.

Derimot kan vi sette opp teorier om hvordan avtrykkene oppsto, så la oss se på de forslagene som har vært fremsatt:

* ISBLOKKER.

Enkelte hevdet at fjorden hadde vært full av dravis tidligere på året, og at isen hadde satt avtrykkene. Men selv om det hadde ligget 28 trekantede isblokker i leira, hvor var det blitt av dem?

* KAIPONGTONGER ETC.

Samme problem som med isen.

* FREMMEDE LANDGANGSFARTØYER

Selv om noe slikt skulle finnes så ville vannstanden over leira på Kjølsoya ha vært for lav for dem.

* HELIKOPTERE

Finnes det helikoptere med digre trekantede labber som landingsstell? Ingen har hittil kunnet oppspore noe slikt.

* KJEMPE-KVEITER

Fagfolk på fauna er enige om at avtrykkene ikke kunne ha vært satt av noe kjent sjødyr.

* LYNNEDSLAG

Enkelte påsto å ha sett lignende avtrykk på fjellet, og disse var resultat av lynnedslag. Men så mange og såvidt regelmessige i formen? Fagfolk anser det som utelukket.

* SPADD OPP FOR HÅND

Det ville være et formidabelt arbeid, om overhodet mulig i den løse leira.

* "DJEVELENS FOTSPOR"

En ufolog koblet sammen 'den falne engel, Lucifer, med sjøormen og sistnevnte med djevelen. Denne sies å sette trekantede fotavtrykk og dermed hadde man en logisk forklaring.

MYNDIGHETENE OG VITENSKAPEN

Politiet ble koblet inn. Fullmektig Stein Ulrich drog ut og foretok oppmålinger. Men noen fornuftig forklaring på sporene kom heller ikke han frem til.

Flyvåpenet hadde to fotofly kretsende over området i to dager. Men ingen kommentarer fra det militære ble noen sinne gitt.

Ukebladet Vi Menn forela saken for en rekke fagfolk på forskjellige områder men ingen kunne løse gåten.

UNØYAKTIGHETER OG MANGLER

Før vi går videre bør vi stille noen spørsmål vedrørende en del av de data som hele tiden har versert i massemedier og UFO-publikasjoner. De viktigste er:

- * "Avtrykkene var likesidede trekanter -
- * De var like store -
- * De hadde knivskarpe kanter og bunnen var meget hard -
- * Gjenstanden(e) som satte sporene må ha veid 20-50 tonn -
- * Det ble målt radioaktivitet i det ene avtrykket på Lervikholmen (ikke Sundsøya som noen skriver) -

Ut fra det foreliggende materialet synes disse bastante utsagnene ikke å være overbevisende. En får snarere inntrykk av at avtrykkenes størrelse har variert en del, at de var hverken så knivskarpe eller nøyaktig trekantede som det fortelles. Hvor 'hard' var egentlig bunnen, og hvordan ble dybden målt? Hvordan kan man anslå vekten av en antatt luftbåren gjenstand osv. Målingene av radioaktivitet med geigerteller var av en slik karakter at de må betraktes som verdiløse.

Omstendighetene omkring avtrykkene andre steder enn på Kjølsoya var såvidt diskutabelt at vi av forsiktighets-hensyn ikke uten videre bør sette dem i sammenheng med det høyst reelle 'fenomenet' på Kjølsoya. For ikke å snakke om de øvrige historiene, som fantasien skaper et mønster av.

Tilbake står spørsmålet: Hvordan oppsto avtrykkene i leira på Kjølsoya?

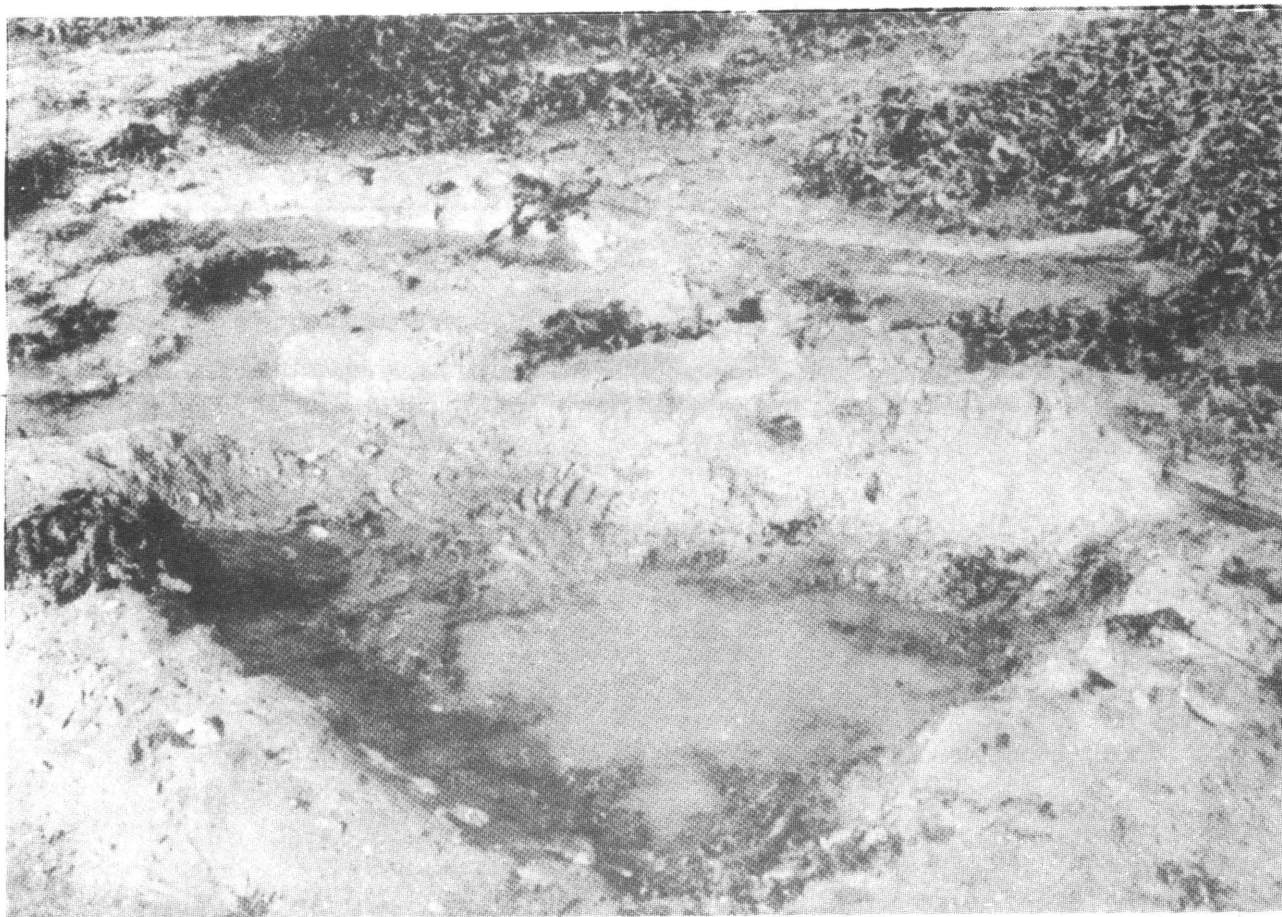
Og videre: Er det noe 'paranormalt' ved slike fysiske avtrykk?

Ikke ved selve sporene, men kanskje ved at de ikke lar seg forklare?

UFORKLARLIG ELLER UFORKLART?

Det at ingen hittil later til å ha kunnet gi en rimelig forklaring på avtrykkene er ikke det samme som at de er uforklarlige. Forklaringen kan være både jordnær og enkel, og en god regel sier at den enkleste løsningen som regel er den riktige. UFO er ingen forklaring, det vil bare si at man refererer til noe ukjent. Og en 'flygende tallerken' i betyd-

Selv om det har trekantform er avtrykket tvert imot så lite knivskarpt at det for den saks skyld godt kunne ha vært utgravt for hånd, eller vært forårsaket av en 'kjempekveite' f.eks. under gyting. Bunnen er ikke hard og plan, den er ujevn og avrundet opp mot kantene. En innvending kunne være at vannet etter en tid har deformert avtrykket, men det virker faktisk ikke

Nærbilde av ett av de radioaktive avtrykkene på Sundsøya.

ningen utenomjordisk farkost må vel være det mest usannsynlige av alt.

Et problem med hele saken er de usikre og unøyaktige data som foreligger. Se nøye på bildet ovenfor. Det er tatt av Namdal Arbeiderblad, som oppgir at disse sporene befant seg på Sundsøya. Ingen ytterligere opplysninger forekommer. En vil se at avtrykket slett ikke er "knivskarpt som om det var stemplet ned i leira."

slik. De forhøyede kantene rundt selve fordypningen ville trolig ha blitt påvirket mer av vannets arbeide enn selve fordypningen, og en ser at så ikke er tilfelle.

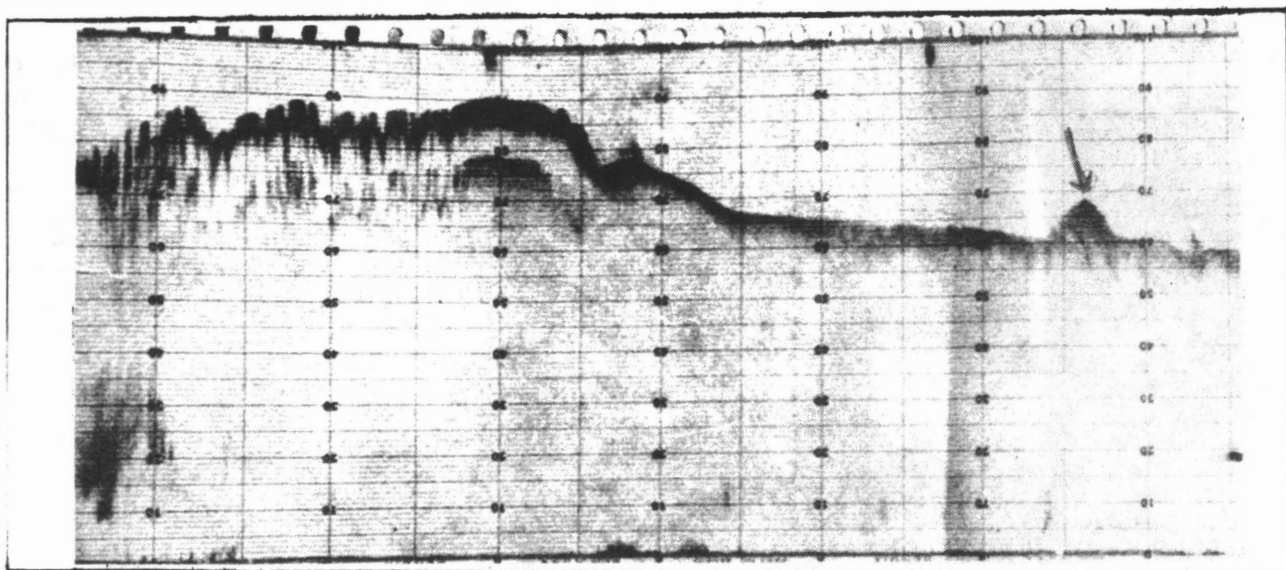
Omstendighetene omkring den påståtte radioaktiviteten er som tidligere nevnt av en så tvilsom karakter at de må tillegges liten betydning. I den grad vage utslag ble påvist kan det meget vel skyldes naturlig bakgrunnsstråling. >>

LORENTZ JOHNSENS OBSERVASJON OG LETINGEN ETTER NOE PÅ BUNNEN

Observasjonen er ikke bekreftet av andre, bortsett fra en person som mente å ha hørt et smell på det aktuelle tidspunktet. Hvis Johnsens beretning stemmer, blir spørsmålet om hva han egentlig så ganske interessant. Han mente selv at det kunne ha vært et fly, men intet fly skal være savnet i dette området. Romskrap? Den første kunstige satellitt man kjenner til er Sputnik 1. Den ble skutt opp den 4. oktober 1957, og returnerte den 4. januar 1958. Sputnik 2 ble skutt opp den 3.11.57 og returnerte den 14.4.58. Sputnik 3 vendte tilbake den 6. april 1960.

200 meter. Senere ble høydeendringen til 50-70 meter. Tingestene som falt ut ved eksplosjonen ble opprinnelig anslått til å være 2-3 meter lange og 1/2 meter tykke. Senere oppgav han at de måtte ha vært 15-20 meter lange. I så fall må "UFOet" ha vært adskillig større enn en folkevognbuss. Siden avstanden mellom observatør og objekt må ha vært ca. 7-9 kilometer, virker de største anslagene minst usannsynlige.

Det ble lett med ekkolodd i det området hvor man mente at gjenstanden mest sannsynlig burde ha falt i sjøen. Vi ser her et utsnitt fra en ekkolodd-

Det var med andre ord ikke mye romskrap å snakke om på denne tiden.

Tilbake står muligheten for et ukjent fly, eller en meteoritt. På bakgrunn av Johnsens opplysninger har vi forsøkt å gjøre visse beregninger med hensyn til høyde, posisjoner etc. Observatørens posisjon ligger 50 meter over over havet. Hvis han, som han sier, så gjenstanden i høyde med flypeilerstasjonen på Hemnafjellet (680 m.o.h.) burde gjenstanden befinne seg i en høyde av ca. 400 meter over vannflaten da den "eksploderte". Ved hjelp av ytterligere beregninger kan man anslå et sannsynlig nedslagsfelt. Men opplysningene er vage og forvirrende. Opprinnelig snakket observatøren om en flygehøyde på anslagsvis 150 meter, og at gjenstanden steg ca

registrering av noe på bunnen, som kan virke litt ekstraordinært. En tilsynelatende symetrisk forhøyning på en ellers jevn bunn. Dybde: 60-70 meter, objektets høyde ca. 15-20 meter.

Befinner det seg noe ekstraordinært på bunnen av Sundsråsa? Det finnes utstyr i dag som raskt og effektivt kunne gi svar på spørsmålet. Det er som vanlig et pengespørsmål. Dersom en ny leteaksjon skulle settes i verk måtte man i alle fall gjøre bruk av bedre utstyr enn ekkolodd og dykkere.

Da letingen i sin tid pågikk var det ikke uvanlig at lokalbefolkningen rystet på hodet og sa: "Hva er det egentlig de leter etter?" Andre igjen viste til at de hadde sett Lorents Johnsen gå i fjæra og lete etter mulige spor. Ville han ha gjort det hvis beretningen var en bløff? >>

REFERANSER:

Klipp fra Adresseavisen, Namdal Arbeiderblad, Trønderavisa og VG.
Vi Menn nr. 53, for 26.12.72. Hjemmet nr. 46, for 13.11.68.
Året Runt (svensk) nr. 42, for 17.10.74 (del 1 av serie)
"Avtrykkene ved Namsenfjorden" (hefte) NUFOC 1979.
Korrespondanse, rapporter og egne undersøkelser.

FORSLAG TIL FORKLARING PÅ HVORDAN AVTRYKKENE HAR OPPSTATT

Har du noe forslag til forklaring? Vi anmoder leserne om å forsøke seg.

De som fatter spesiell interesse for saken bør anskaffe et sonekart over Namsenfjorden - Namsos, rektangel 53 A. Her vil man finne de aktuelle stedene som er nevnt i teksten.

Forslag til forklaring på avtrykkene sendes til:

N I V F O, Boks 9, 7082 KATTEM

Vi vil i neste nummer komme tilbake til dette interessante spørsmålet.

AVTRYKKENE VED NAMSENFJORDEN - SPESIALHEFTE!

Vi har ennå noen eksemplarer igjen av dette heftet, som kan bestilles ved å sende inn kr. 20,- på vår postgirokonto 3 46 95 74.

Heftet er på 11 sider i A4-format, med limet rygg.

Her omtales saken mer detaljert, og omfatter dessuten flere observasjonsrapporter som noen har tenkt seg kunne ha sammenheng med avtrykkene. (*)

Vi sender heftet så langt opplaget rekker. Dersom bestillingene blir tilstrekkelig mange, vil gjenopptrykk bli vurdert.

(*) Medio april 1972: Lysende objekt med "søkelys" rettet mot vannflaten -

12.9.72: Lysende objekt fulgte bil fra Reitstøa til Ålen (Jmfr. Hessdalen).

26.10.72: Lysende objekt fulgte bil i Breivika -

28.10.72: Orange, sigar-formet objekt over Tydal -

"Nærkontakt av 3. grad" i Kolverid, dato ikke kjent.

KIROPRAKTIKK

AV DR AL MARTIN

Kiropraktikk er utvilsomt det mest populære alternativ til konvensjonell allopatisk medisin praktisert i USA. Bruken er så utbredt at kiropraktikk-eksperten dr. Willam Jarvis har kalt den et sosialt problem. (Jarvis, 1987). Dens kritikere peker på kiropraktorenes uvitenskapelige praksis og de potensielle farene ved å bruke kiropraktikk til behandling av medisinske tilstander. Tilhengerne tilbakeviser heftig kritikken, som de kaller 'religiøs forblindelse' og angriper medisinsens praktikanter som de påstår til alle tider har motsatt seg enhver utfordring mot deres monopol på helsetilbudsindustri. (Se Wilk, 1976).

Det jeg nå vil gjøre er å utforske kiropraktikk i en serie artikler, for å stimulere diskusjonen blant leserne av dette tidsskriftet. Jeg har ingen planer om å forsvare kiropraktikk mot dens kritikere; ei heller ønsker jeg å tilbakevise den fullstendig som rent kvakksalveri. Etter at jeg nå har studert kiropraktikk ut og inn i mange år, er jeg overbevist om at vi står overfor et sammensatt spørsmål som må undersøkes omhyggelig og hverken avfeie kiropraktorenes påstander a priori eller omfavne dem. Det er ingen tvil om at mange kiropraktorer driver forskjellig praksis uten vitenskapelig verdi og jeg vil diskutere disse senere. Men mitt spørsmål er om det finnes noe av verdi i kiropraktikkens kjerne, noe man kunne basere et legitimt helsetilbud på, slik visse ting faktisk kan tyde på? I så fall, hva er virkelig i kiropraktikk? Hvordan kan vi skeptikere oppmuntre kiropraktorer til å forlate de pseudovitenskapelige blødmene og gjøre deres praksis til gjenstand for eksperimentell og klinisk granskning?

Vi burde starte med å spørre: "Hva er kiropraktikk helt eksakt?" [Kiropraktikk er gresk og betyr gjort for hånd.]

a) Kiropraktikk er **ikke** en form for medisin, og de fleste kiropraktorer unngår det misvisende "kiropraktisk medisin" (selv om de omtaler seg selv

som "leger".) Kiropraktikk er et helseomsorgssystem som ikke omfatter droger eller kirurgi, dvs. medisin). Dette har delvis sammenheng med det faktum at kiropraktorer ikke har tillatelse til å bruke droger eller har utdanning i kirurgi, og delvis skyldes det den filosofien som ligger bak kiropraktikken og som betrakter de negative bivirkningene av droger som uakseptable og ofte unødvendige. Slik sett er kiropraktikk en konservativ tilnærming til helsepleien. Dens primære etikk er "gjør ingen skade". Man legger vekt på angivelig å styrke eller stimulere kroppens egne selvlegende egenskaper. Selv om kiropraktorer ikke praktiserer medisin, så liker de å assosiere seg selv nært med medisin ved å praktisere i profesjonelle bygninger side om side med leger og tannleger, og de markedsfører også nå seg selv som familieleger.

b) Kiropraktikk er en spinalsentrert terapi. Kiropraktorer påstår at deres profesjon er "holistisk". Det vil si at de behandler hele pasienten, ikke bare en syk eller usunn del av organismen. Men som Jarvis peker på, kiropraktikk er mer spinalsentrert enn holistisk. Kiropraktorenes levebrød er å lindre eller forhindre smerte og sykdom ved å manipulere ryggsøylen og områdene omkring den. De tror at trykk på spinale nerver ("subluksasjoner") forårsaket av skjevheter hos rygghvirvlene som et resultat av tyngdekraft og muskelaktivitet, er en hovedårsak til sykdom og at manipulering kan rette opp eller reversere 'subluksasjoner'.

c) Kiropraktikk er ikke nødvendigvis i direkte konflikt med ortodoks medisin. Som en vitenskapelig forsker har pekt på, og som enkelte kiropraktorer tror, så er det bare **tre** årsaker til sykdom: Omgivelsene (røk, forurening, bakterier, vira etc.), genetiske (fødselsdefekter, stoffskifteforstyrrelser etc.) og det vertebrale subluksasjons-komplekset eller VSC. En prominent kiropraktor fortalte meg nylig at "de medisinske legene kan kan få ha de to første, VSC er vårt!"

>>

De fleste kiropraktorer benytter en mangfoldighet av teknikker, så som vitaminterapi, akupunktur, og ulike innretninger av tvilsom verdi. Men én ting er felles for praktisk talt alle kiropraktorer, nemlig troen på at mange av menneskets sykdommer er forårsaket av "subluksasjoner" eller press fra ryggghvirvler på spinale nerver. De insisterer videre på at manipulerings terapier (kalt "adjustments") kan rette opp eller forhindre virkningen av spinale subluksasjoner.

Der er fem komponenter hos VSC, ifølge kiropraktorene. Den første, kalt spinal kinesiopatologi, involverer feil i bevegelsen og posisjonen hos ryggghvirvlene, noe som primært resulterer i for mye eller for lite bevegelse mellom individuelle hvirvler. Slike posisjonelle feiloppstillinger tror man er begynnelsen på en livslang degenerativ prosess. Den andre komponenten, kalt neuropatofysiologi, er den klemte eller irriterte nerven som angivelig nedsetter den spinale nervefunksjonen og resulterer i dannelsen av "cytoksiner". Myopatologi, den tredje komponenten, er abnorm muskelfunksjon og skade, som et resultat av press på spinale nerver. Den fjerde komponenten, histopatologi, er skade og degenerasjon av sener, så som forstrekninger. Den femte og mest alvorlige komponenten hos VSC er patofysiologi hos ryggsøylen, forårsaket av år med ubehandlede feilstillinger hos ryggghvirvlene. Langsom, fremadskridende og ubønnhørlig sammengroing og regenerasjon av hvirvlene vil gradvis forandre kurvatur og arkitektur hos ryggsøylen, noe man kan se med røntgen.

Kiropraktorer opererer med fire faser av spinal degenerasjon, som er resultat av ubehandlede subluksasjoner. Disse fire fasene er illustrert med et vidt distribuert sett av fotografier (som mange kiropraktorer viser sine pasienter) av røntgenbilder som viser et enkelt individ, en kvinne som var slått med en svepe tidlig i livet, men uten å ha fått behandling for skaden. Disse røntgenbildene hentet fra medisinske arkiver, er "livssekvensserier" (sprasomt dokumentert) som av søker en periode på mer enn 65

år med gradvis spinal degenerasjon. Fase 1 er karakterisert av bevegelsesavvik og forandringer i bløte deler, som ikke lett lar seg påvise med røntgen.

Kiropraktorene påstår at de fleste pasienter ved fase 1-degenerasjon vill bli bra igjen hvis de for noen få kiropraktiske "justeringer". Røntgen av fase 2 avslører degenerasjon og regenerasjon av ben, forandringer i ledd etc. (dannelse av abnormt vev som reaksjon på skade). Fase 2-degenerasjon kan angivelig stanses ved hjelp av "lang tids"-kiropraktikkjustering, over en periode på 2-3 år. Fase 3 inntreffer som følge av kroniske, ukorrigerte VSC og involverer de virkelige degenerative forandringene og begynnende sammenvoksing av hvirvler. Behandling av fase 3 krever angivelig livslang kiropraktisk pleie. Fase 5-degenerasjon forekommer vanligvis bare hos eldre individer som et helt liv har gått rundt med ukorrigerte VSC. Den er karakterisert av en utstrakt sammengroing av hvirvler, bevegelsestap og skade på spinale nerver. Denne tilstanden, sier kiropraktorene, er upåvirkelig av justering og den er en viktig årsak til invaliditet og død.

Disse "livssekvensene" med røntgenstråler er uimotståelige og besværlige bilder å betrakte. De vridde og sammenvokste hvirvlene er umiskjennelige deformiteter, selv for en person uten kjennskap til anatomi. Og når man blir fortalt at denne uunnngåelig dødelige prosessen akkurat nå er under rask utvikling i en egen kropp, vil det være nok til å få nesten alle til å løpe - snarere enn å gå - til nærmeste kiropraktor og be om hjelp. Men likevel, en rasjonell person burde stille to spørsmål først. Er denne pasientens (åpenbare) spinale patologi **typisk**, eller er den faktisk en eiendommelighet? Det vil si, er det slik at VSC, som beskrevet av kiropraktorer, **virkelig** eksisterer? Og for det andre, hva slags **beviser** foreligger for at kiropraktiske "justeringer" er effektive når det gjelder å korrigere eller forebygge den?

EKSISTERER DET NOE SLIKT SOM VSC?

Det som kiropraktorene kaller "vertebral subluksasjon-komplekset", eksisterer det virkelig og i så fall kan kiropraktorenes manipulasjon korrigere det? Dette er vanskelige spørsmål å besvare og jeg har en mistanke om at svaret på hvert spørsmål ligger et sted mellom et absolutt "ja" og "nei".

Ideen om VSC synes å kunne ha noe for seg. Biologer har lenge vært klar over at mennesket ikke er perfekt tilpasset til bipedalisme (to-bent) og en oppreist positur. En klassisk artikkel i Scientific American, 'The Scars of Human Evolution', av W.M. Kroogman peker på at rygg-smerter, skiveforskyvninger, brokk etc., alt vanlige menneskelige plager, er et resultat av den ufullkomne utviklingen av rygghvirvelsøylen, føtter (ben) og muskulatur. Så hypotesen om at gravitasjon og muskelstress ubønnhørlig får rygghvirvler til å støte mot spinal-nerver og dermed fremkalle ubehag og sykdom synes i det minste tenkelig. Men tenkelighet alene gjør ikke VSC til legitim vitenskap. Mer presis eksperimentell og klinisk evidens er nødvendig. Og enkelte fraksjoner av den kiropraktiske profesjon later til å innse dette.

Dr. John P. Stiga, en forsker på spinal biomekanikk, ble engasjert av Chiropractic Basis Sciences Research Foundation for å lede en ni måneder lang undersøkelse av vitenskapelig og klinisk litteratur (ikke kiropraktiske journaler) for å slå fast om VSC er blitt dokumentert. "Stiga-rapporten", publisert i 1982, kunne vise til 496 referanser med relevans til spinalpatologi og VSC. Selv om jeg ennå ikke har hatt adgang til dr. Stiga's originalrapport, så har jeg sett oppdragsgiverens oppsummering av den. Ifølge denne indikerer litteraturen at VSC (mer spesifikt, de komponentene av VSC som er beskrevet foran) eksisterer og kan resultere i en rekke symptomattologier, fra smerte til medisinske komplikasjoner til lammelse og død. Forskningen verifiserer, sier de, at press på nerver kan resultere i nevropatier, adferdsendringer, vaskulære forandringer, spinaldegenerasjon,

småbarns- og barndomsdødelighet (ofte på grunn av fødselstrauma) og generelle stresssymptomer. Hvis deres antakelser er riktige, skulle VSC være en viktig etiologisk faktor ved mange feilfunksjoner.

Men likevel, vi må huske på at denne rapporten representerer en oppfatning eller fortolkning av litteraturen gjort av kiropraktorene selv. Og selv om jeg ikke beskylder noen for uærlighet er det lett å tolke data slik at vi får det vi ønsker ut av dem. En ekspert på kiropraktikk, dr. William Jarvis, ved The National Council Against Health Fraud, har fortalt meg i et personlig brev, at de påstandene som er fremsatt av kiropraktorer mange ganger ikke står for en grundig undersøkelse. Derfor må Stigarapporten og litteraturreferansene bli grundig undersøkt av klinikere og anatomer som hverken er assosiert med kiropraktikk eller spesielt fiendtlig innstilt til den. (Jeg har oppsummeringen og biografien, hvis noen er interessert.) Faktisk kunne en slik analyse meget vel besvare spørsmålet om VSC er et reelt fenomen. I det minste finnes det aspekter ved det som er.

Men er kiropraktisk manipulasjon effektiv ved behandling av "subluksasjoner"? For ikke lenge siden var jeg invitert til å delta på et undervisnings-symposium i kiropraktikk ved Palmer College of Chiropractic, i Davernport, Iowa. Ved en anledning ble vi vist røntgenbilder av seks forskjellige pasienter med åpenbare abnormiteter hos den cervikale del av rygg-søylen (nakken - red.), hvor den normale cervikale kurvatur enten var forandret eller borte. Et annet sett med bilder av de samme seks pasientene **etter** noen få kiropraktiske manipulasjoner viste gjenopprettelse av den normale cervikale kurven. Det var virkelig imponerende. Men beklagelig nok så viste man ikke bilder av pasienter "før" og "etter" med subluksasjoner hos den lavere del av ryggen (som er større og knyttet til store, kraftige muskler). Jeg er sikker på at disse ville være vanskeligere å manipulere, selv om det ofte blir referert til vellykket manipulasjon av den lavere del av rygg-søylen. Det kanskje beste svar på effektiviteten av spinal-manipulasjon kan finnes i

en artikkel i Medical Economics (5. mars 1973). Artikkelen, som har tittelen "Face it: We can Learn from Chiropractors" av Everett W. Forman (MD), tar sterkt til orde for spinal manipulasjon basert på klinisk erfaring. "Poenget er, sier den, "at det virker". Forfatteren er ikke sympatisk innstilt til kiropraktikk, som kan sier er en "uvitenskapelig kult, og den utøvere er kvakksalvere". Selv om han innrømmer at noen av hans kolleger av og til har oppsøkt kiropraktorer for behandling av ryggproblemer, en historie jeg har hørt fra kiropraktorer selv. - Manipulasjon, sier han, gir ofte "dramatisk lindring, der hvor vi medisinerer med vår ortodokse medisinske behandling har feilet." Tricket, mener han, er korrekt diagnose, bruk av "korrekt teknikk", den nødvendige bruk av kraft og riktig "timing". Han anbefaler bruk av manipulasjon som bare én av adskillige verktøy til behandling av muskel-skjelett-lidelser, noe han påstår at leger er kapable til å utføre, mens kiropraktorer ikke er det. Dette er ikke nødvendigvis sant, skulle man tro. Selv kritikere av kiropraktikk, som f.eks. William Jarvis, bekrefter at enkelte kiropraktorer har utviklet stor dyktighet i spinal manipulasjon. Dr. Forman's største bekymring angående kiropraktorer er at "de (feilaktig) bruker (manipulasjon) til å behandle alle slags sykdommer" i stedet for å begrense seg selv til ryggproblemer.

KIROPRAKTIKK OG HELSE GENERELT

En av de mest tydelige trendene i markedsføringen av kiropraktikk er forsøket på å selge kiropraktoren innen primæromsorgen eller som "familielege". Til nå har den kiropraktiske profesjon hatt en massiv kampanje i populære publikasjoner som 'Det Beste'. Visst er det slik at de bedre og mer progressive skolene i kiropraktikk underviser sine elever i diagnose, farmakologi og førstehjelp. Implikasjonen er at kiropraktoren kan diagnostisere pasientens problem, sette inn kiropraktisk teknikk når man tror det nytter, og henvise pasienten til lege for behandling av 'medisinske' problemer. Men innbygget i denne ideen om kiropraktorer som primæromsorgsleger ligger også

tesen om at kiropraktiske teknikker, så som manipulasjon og vitmainterapi kan ha en gunstig effekt på en pasients generelle helse. Men finnes det noe bevis for dette?

I fjor fikk en kiropraktor oppmerksomhet ved Illinois Benedictine College's årlige helsemesse. Han gav gratis eksamener og delte ut litteratur om "effekter ved spinale feilstillinger". Listen over slike påstander at feilstillinger hos spesielle ryggghvirvler kan ha spesifikke effekter på helsen. For eksempel, effekten av feilstilling hos hvirvel C-6 er tonsillitis og kikhoste, hos C-7 bursitis, forkjølelse, tilstander i skjoldbruskkjertelen. Feilstilling av T-10 kan forårsake feilfunksjon i nyrene, arteriosklerose (sic), og nefretit, mens L-3 kan forårsake menstruasjonsproblemer, sengevæting, impotens. Jeg utfordret ham på disse tre totalt absurde påstandene og spurte om han kunne henvise meg til forskningslitteratur som kunne gi støtte-beviser. (Jemmelig indignert minnet jeg ham også om at teorien om smittestoffer ved sykdom for lenge siden var bevist fullt ut.. .) Han svarte at han aldri egentlig påsto feilstillinger i ryggssøylen forårsaket disse lidelsene, bare at de kan bidra til dem (noe som slett ikke er det inntrykket man får ved å lese listen) og at det er "grunnleggende fysiologi og sunn fornuft" at "kiropraktisk justering og supplementasjon av oppbrukte næringsstoffer vil redusere det fysiske og kjemiske stress og gjøre at immunsystemet gjenopprettes". Jeg argumenterte grundig for at slike påstander var hverken grunnleggende fysiologi eller sunn fornuft. Han minnet meg også om at kiropraktikken hadde vunnet en anti-trust sak mot AMA i 1987, noe som han tilsynelatende oppfattet som bevis for effekten av kiropraktikk.

Ved et symposium om kiropraktikk ved Palmer College spurte jeg en prominent kiropraktor og lærer i faget om hva han mente om denne listen over effekter av spinale feilstillinger på helsen. Han svarte at det ganske enkelt ikke finnes noe som helst til støtte for denne påstanden og at kiropraktorer aldri skulle ha kommet med den. Grunnen til at kiropraktorer deler ut denne listen, sa han, er å få >

tak i pasientene, fordi de reelle problemene forårsaket av VSC (subluksasjonskomplekset) vanligvis er asymptomatisk inntil senere stadier. Men han tror at det finnes klinisk evidens for at kiropraktorbehandling kan være gunstig for den **generelle** helsen.

"Evidensen" han refererer til er et nylig forskningsprosjekt finansiert av Chiropractic Basic Sciences Research Foundation. Prosjektet er ledet av Ronald W. Pero (Ph.D.) en "etablert" kreftforsker. Dr. Peros "Genetic Research Project" er et studium av effektene av langtids kiropraktorbehandling av hva han kaller "General Health Index." Denne undersøkelsen sammenligner ca. 400 langtidspasienter hos kiropraktorer og en lignende kontrollgruppe (i noen tilfeller tumor-pasienter), for å se om kiropraktisk behandling har noen effekt på den generelle helsesituasjonen. Kiropraktorstiftelsen antar at "de foreløbige resultatene" (som omfatter 50 individer fra hver gruppe og fem ulike tester) demonstrerer at kiropraktorbehandling er bra for den generelle helsen.

Stiftelsen rapporterer at mens kiropraktisk langtidsbehandling ikke hadde noen virkning på innholdet av glutathione transferase mu (et enzym - red.) eller DNA-reparasjon, så hadde den signifikant og gunstig hatt innflytelse på "mutagen sensitivitet", "respons på celle-skader" og "immunitetsrespons-indeksen", både hos tumor-gruppen og kontrollgruppen, ifølge dr. Pero. Men beklagelig nok - ingen spesifikasjoner vedrørende denne forskningen ble gitt, så det er umulig å vurdere dr. Peros arbeide før beskrivelser av testene og de aktuelle data blir publisert. Enhver gunstig innflytelse som kiropraktorbehandling måtte ha på helsen generelt, står derfor igjen å demonstrere og jeg vil reservere justeringer inntil dr. Peros papirer blir offentliggjort.

I de endelige analysene finnes det ikke såvidt meg bekjent, noe som helst bevis for at kiropraktorbehandling vil bedre den generelle helsen. Og inntil det måtte bli rikelig og uomstøtelig demonstrert at kiropraktisk behandling har en signifikant innflytelse på helsen, og en funksjonsdyktig mekanisme er blitt klarlagt som viser hvordan kiropraktisk behandling kan bedre den generelle helsen, burde kiropraktorer **aldri** bli beskjeftiget som leger i primærhelsetjenesten.

KILDE:

The PseudoScience Monitor nr. 2,3,4,5/89.
Newsletter for Midwest Committee for
Rational Inquiry (MCRI)

Forfatter: Dr. Al Martin.

[Al Martin er leder for
Northern Illinois Committee of
Correspondence, en undergruppe av
MCRI.]

Serien om kiropraktikk inneholder en artikkel til, 'Selling Chiropractic'. Vi har ikke tatt denne artikkelen med, men viser i stedet til NIB nr. 2/89, side 13: Å SELGE KIROPRAKTIKK.

ALTERNATIV MEDISIN - FINERE ORD FOR KVAKKSALVERI

Ordet kvakksalveri brukes knapt lenger. Det oppleves som provokativt. I stedet kalles virksomhet utenfor samfunnets sykepleie "alternativ medisin", et ord med positiv klang. Et ord med negativ verdiladning, skolemedisin, er i stedet reservert for den akademisk forankrede medisinen.

Kanskje illustrerer forskyvningene i språkbruken hvordan det som før kaltes kvakksalveri har vokst seg sterkt økonomisk og politisk.

Riksdagen har nylig besluttet at kiropraktorer med utdanning fra spesielle skoler i USA skal gis en viss status av samfunnet. Beslutningen fikk ikke stor oppmerksomhet, og man hørte få kritiske røster. En kiropraktor manipulerer med ryggen for å lindre smerte. To lite påaktede tilfeller av varig lammelse etter kiropraktisk manipulasjon finnes dokumentert i Sverige. Det er mulig at oppmerksomheten ville blitt en annen dersom Sosialstyrelsen i stedet hadde godkjent et smertestillende legemiddel som i visse tilfeller kunne gi lammelse.

Kiropraktikken oppleves som en "alternativ" medisin, og det synes som om den virksomheten stort sett går fri for kritisk gransking av media - en kritisk gransking som vi i Folkvett mener er nødvendig.

KILDE: Folkvett nr. 1/1989 -
Tidsskrift for Vetenskap och Folkbildning, Sverige.

PLASS FOR JUKS OG BEDRAG, MEN IKKE FOR ÆRLIG SPILL..

EN MEDIA-HISTORIE I VELKJENT STIL FRA NEW ZEALAND

Den 23. november 1988 bragte avisen Daily News et stort oppslag om at healer-eksperten Nick Singer kom på besøk. Singer ble presentert som "ekspert" på "magnetisk healing". Han sto avbildet med et "biometer", som angivelig måler "akupunkturpunkter". Mr. Singer er fra Australia, hvor han står i spissen for noe som kaller seg Australian Magnetic Health Centre. Og New Zealand har fått 23 lærere i denne edle kunst. Selv har Singer fått mye bedre sangstemme etter at han begynte med magneter, hevder han.

Redaktøren for New Zealand Skeptics' newsletter, Keith Lockett, skrev den 24. november et innlegg til nevnte avis, som vi her gjengir:

Redaktøren, The Daily News

Dagens utgave av avisen bringer et ekstraordinært foto av herr Nick Singer hvor han holder et biometer, en innretning som sies å gjøre det mulig å lokalisere akupunkturpunktene. Et øyeblikks ettertanke vil gjøre det klart at dette er umulig. Den galvaniske hudreaksjonen er meget følsom for selv de svakeste forandringene i apparatets trykk mot huden og en slik måling krever et ekstremt sofistikert utstyr. Det er helt klart at det apparatet som er vist på bildet er håpløst for et slikt forsøk. Det som skjer er at herr Singer som vet hvor de påståtte akupunktene er, bevisst eller på annen måte endrer trykket og på den måten oppnår et endret utslag på sin måler. Hvis noen skulle betvile dette, ville det glede meg å få underkaste apparatet en test, da selvsagt med herr Singers tillatelse (som jeg er sikker på at han ville være meget glad for å gi). Der er også en annen grunn til at biometeret ikke kan virke, og det er at akupunktene er en **myte**, de eksisterer ikke. Hundrevis av undersøkelser har vist at det ikke spiller noen rolle hvor du stikker inn nålene, resultatene er de samme. Også dette er lett nok å teste, og jeg er sikker på at herr Singer ville samarbeide også på dette punkt, da man må

anta at det kan bevises at nålene ikke bringer med seg AIDS-virus.

De rapporterer at herr Singer er ekspert på kinesisk og himalayisk medisin. Dermed vil han vite at de ikke virker. Under de gamle regimer var standarden i helsepleien skremmende, og det er kun ved innføringen av vestlig, vitenskapelig medisin at det har forekommet noen forbedring på området. Når det gjelder magnetisk healing ble denne definitivt påvist å være en bløff allerede for en hundre år siden. At den nå har dukket opp igjen er en attributt til menneskelig godtroenhet. Under testen av biometeret ville jeg sette pris på at herr Singer håndterer to tilsynelatende identiske metallstenger. Det eneste han ville behøve å fortelle meg, uten hjelp, var hvilke av dem som er magneter.

Keith Lockett

Hva skjedde så videre?

Avisens redaksjon nektet å trykke innlegget, med den begrunnelse at det var ærekrenkende!

KILDE: New Zealand Skeptics' NL nr 12/89

NEW AGE

I PERSPEKTIV

AV PAUL KURTZ

"NEW AGE" er et uttrykk brukt for å beskrive en rekke populære trosformer og holdninger. Det samler under sin fane vidt forskjellige individer og synspunkter. Generelt sett er det en protestbevegelse, som uttrykker mistro til vitenskap og søker å utvikle nye nivåer av "åndelig" bevissthet.

New Age ble popularisert siste tiår av Marilyn Ferguson gjennom boken 'The Aquarian Conspiracy, selv om bevegelsen har sine røtter i slutten av 1960-tallets import av asiatiske ideer og verdier - Zen Buddhisme, Transcendental meditasjon, Yoga osv.. Et antall teoretikere og skribenter er nå identifisert som talsmenn for bevegelsen,, f.eks. Baba Ram Dass, David Spangler, Judith Skutch og George Leonard. I en viss forstand er New Age med sin avvisning av det etablerte, en fortsettelse av motkulturen fra 1960-årene og ut i 1970-årene, selv om den i dag går ut over den ideologiske protest fra den tiden. Den har gjennomskuet mange aspekter ved amerikansk kultur: forlagsindustrien, massemedia, og selv det amerikanske samfunn har omfavnet dens teknikker og verdier.

Enkelte tilhengere av New Age fremholder at den i utgangspunktet er en religiøs eller kvasireligiøs bevegelse. New Agere er kritiske til det de kaller "vitenskapelig materialisme", de tror det finnes skjulte "åndelige dimensjoner" ved virkeligheten som ikke lar seg granske ved hjelp av vitenskapens eksperimentelle metoder. De sier at vitenskapen har sviktet oss ved å skape en vitenskapelig-teknologisk sivilisasjon som degraderer humanistiske verdier og og truer menneskets overlevelse. De påstår at betoningen av objektive metoder til forståelse neglisjerer de "subjektive opplevelsesdimensjonene" og de in-

tuitive og mystiske kildene til sannhet. De erindrer seg Kierkegaard og setter likhetstegn mellom subjektivitet og sannhet.

Denne poetisk-epistemologiske protesten er lik den som karakteriserte den romantiske bevegelsen tidligere. Fornuft er for begrenset, sier New Agerne. Den ignorerer hele områder av menneskelig erfaring. Man kan saktens være enig i at den estetiske, emosjonelle og moralske del av menneskets natur ikke bør svertes, at mennesket er en høyt kompleks og subtil skapning som ikke så lett kan kategoriseres av noen som helst vitenskap. På den annen side er det vanskelig å bedømme subjektive påstander om sannhet med mindre disse er klart definerte og kan stadfestes av uavhengige observasjoner som bygger på bevis, og kan møte de standarder som kreves av rasjonell sammenheng. Hvordan kan vi avgjøre hvorvidt noen spesielle opplevelser er en genuin sannhetsskilde eller bare en narcissistisk illusjon med mindre de lar seg adskille fra personlig påvirkning og kan undersøkes med intersubjektive kriterier? De psykologiske, behavioristiske og sosiale vitenskapene vurderer alle påstander om sannhet som hypoteser inntil de er blitt verifiserte. Vi bør unngå fristelsen til solipsistisk drømmeri, for det vil alltid trenges å konfrontere våre subjektive oppfatninger med den ytre verden.

Da CSICOP i november i fjor bestemte seg for å vie sin Chicago-konferanse til en undersøkelse av New Age - faktisk det første vitenskapelige symposium som har gjort dette - satte vi ikke spørsmålstegn ved alle New Age-påstander; noen av ideene synes å være fornuftige. For eksempel så støtter New Agerne miljøbevegelsen og innser behovet for

å ta vare på naturens økologiske balanse. De peker på nødvendigheten av å utvikle en global bevissthet og å vurdere den menneskelige art som et verdenssamfunn, trenge igjennom transsynte lojalitetsforhold og utvikle en ny global etikk. (Dog, den bisarre form disse holdningene antok for to år siden da José Arguelles' "Harmonic Convergence" ble proklamert av New Agere, var ikke særlig verdensomspennende.) Mange mennesker deler disse synspunktene - men de er ikke enestående for New Age-bevegelsen. New Age-tilhengerne spiller også på menneskepotensial-bevegelsen, og den humanistiske psykologien til A.H. Maslow og Carl Rogers, som understreker verdien av menneskelig kreativitet. De er kritiske til dogmatisk, institusjonert religion og vil søke "nye kilder til religiøs opplevelse". Men mange kristne fundamentalister er også kritiske til New Age og mener at den representerer en "forfalsket åndelighet".

CSICOPs Chicago-konferanse valgte å unngå disse filosofiske og moralske spørsmålene og fokuserte i stedet primært på pseudovitenskapelig New Age-tro. Mange New Agere har akseptert et antall høyst diskutabile påstander, som ikke står for en kritisk vurdering. Astrologi spiller en fremtredende rolle på tross av at det til dags dato ikke finnes empiriske data som støtter den. Dette gjelder også "channeling", som ganske enkelt er det 19. århundres spiritualisme forskjønnert med nye uttrykk som er mer i pakt med elektronikkens tidsalder. New Agerne har ikke gjort seg særlige anstrengelser for å vurdere påstandene fra channelerne, som stadig setter seg i trance og kommer med budskaper som de påstår kommer fra "skapninger" på den "andre siden". På samme måte har troen på reinkarnasjon blitt adoptert av New Agere, selv om hypnose i dag blir brukt til å "føre mennesker tilbake" til tidligere liv. Shirley MacLaine påstår at hun levde et av sine liv som en prostituert gjennom den franske revolusjon, og til slutt ble halshugget. Det er kanskje unfair å betrakte MacLaine som en ledende New Age-guru, men sikkert er det at hun representerer dens mest populære uttrykksform.

Uansett så omfavner New Agerne mange dårlig definerte, uverifiserte påstander og godtar ganske enkelt som fakta et bredt spektrum av psykiske fenomener - prekognisjon, psykokinese, astral projeksjon, levitasjon, clairvoyance, osv. I tillegg kommer "krystallkraft", som later til å ha lite av annen effekt enn det å berike forhandlerne. Spesiell grunn til bekymring gir den umåtelige populariteten av "holistisk" medisin og alternative former for terapi. Dr. Bernie Siegel påstår i sin bestseller-bok 'Love, Medicine and Miracles', at hans pasienter med sin blotte vilje kan fjerne kreft, på tross av at hans dokumentasjon er anekdotisk. Det samme gjelder UFO-bortførelser, som i likhet med "bevisene" for tidligere liv er basert på regressiv hypnose.

La meg nevne at vi inviterte en rekke New Age-ledere til å presentere deres synspunkter på konferansen, inklusive Shirley MacLaine, Kevin Ryerson og andre, men uten hell. Likevel har jeg gleden av å rapportere at adskillige talere representerte New Age-perspektivet og sørget for balanse i konferansen.

I tråd med CSICOPs ønske om å utvide sine forskningsområder ut over klassiske paranormale påstander, inkluderte programmet innslag om kryptozoologi og grafologi, med tilhengere og kritikere på likefot i begge emner. Det er vårt syn at når et tema får solid og likeverdig omtale og media sørger for kritisk vurdering, så er det lite behov for at CSICOP spiller en fremtredende rolle. CSICOP ønsker primært å fokusere på den tradisjonelle vitenskapens grenseområder og underkaste usedvanlige påstander en kritisk vurdering. Og la det være gjentatt: Vi starter ikke med den premisse at et felt er illegitimt og at dets påstander er usanne; vil ønsker ganske enkelt å undersøke bevisene pro og con for å se om det finnes noen objektiv grunn til å støtte dem.

Chicago-konferansen var et særdeles nyttig møte. Den viste at mange New Age-premisser hviler på sviktende grunn - i det minste deres paranormale dimensjoner - og at den faktisk er den gamle spiritualismen i moderne drakt.

Skeptical Inquirer nr. 4/Summer 1989.

MODERNE OVERTRO

Dette er tittelen på en bok som kom ut sist høst på Cappelen Forlag. Forfatteren, Jon Sandvik, som er utdannet biolog, har siden tidlig på 1970-tallet interessert seg for de "halv-religiøse" og "halvvitenskapelige" bevegelsene på hobbybasis. I boken diskuterer han tenkemåter og sosiale fenomener under merkelappen moderne overtro.

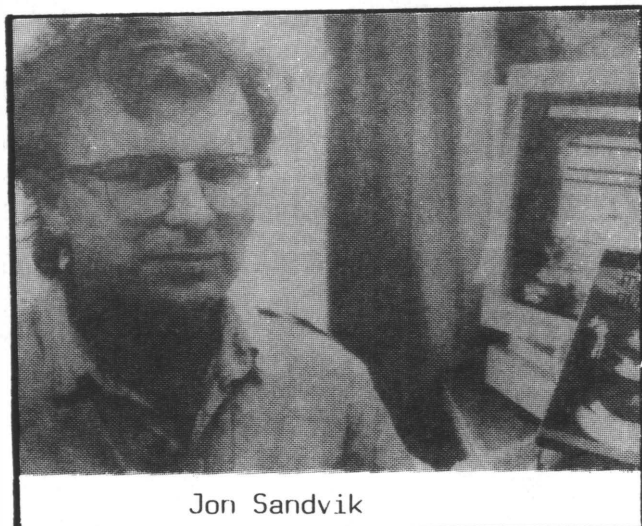
Alle som leser NIVFO-Bulletin vet hva som ligger i begrepet moderne overtro. Forfatteren peker korrekt på at overtro i dag har et særegent kjennetegn: Den er sterkt farget av det vitenskapelige verdensbilde. Derfor **moderne** overtro.

Det "uforklarlige" virker pirrende og tiltrekkende på mange. Men i motsetning til for bare noen tiår siden nekter folk i dag å la sin fantasi begrenses av det vitenskapen definerer som interessante oppdagelser. Hvem bryr seg om hvor mye karbondioksyd Voyager målte i atmosfæren på Mars. Da er det mye mer spennende å lete i de uskarpe bildene fra overflaten etter tegn på sivilisasjon. Og som vi har sett tidligere mener da også enkelte å kunne se både enorme stenansikter og ruiner av byggverk på bildene. (Jmfr. 'Ansiktet på Mars'.)

Moderne overtro gir næring til forestillinger om en skjult virkelighet og skjulte krefter, som kan åpne for nye muligheter. Man anklager gjerne vitenskapen for å være 'reaksjonær' og 'materialistisk', men forsøker samtidig å etterape den og underbygge overtroen med pseudovitenskapelige argumenter. (Jon Sandvik bruker uttrykket 'liksomvitenskap', og unngår dermed et fremmedord.) Vitenskapen har også fungert som referanseramme og kilde til ny overtro. Ta f.eks. parapsykologien. Den har eksistert som egen profesjon for forskning i det 'overnaturlige' siden midten av forrige århundre, og siste skrik er å oppdage Gud i den moderne fysikken. Vitenskapen får en slags åndelig krone i den moderne overtroen og dens forklaringsmani blir ført til det ekstreme. Alle årsakers årsak finnes i en mystisk

verden bak virkeligheten. Innen såkalt 'alternativ' medisin kan alle lidelser kureres ved å mobilisere mystiske vibrasjoner og energier. Ekspropiasjonen av vitenskapen blir mulig gjennom en teoretisk og en praktisk fløy innen den moderne overtroen. Fritjof Capra er et eksempel på teoretikerne. I sin bok 'Fysikkens Tao' forsøker Capra å vise at mystikeren gjennom meditasjon når frem til de samme resultater som fysikerne. Men som vi har pekt på tidligere: hvis man undersøker Capras hinduistiske og buddhistiske kildeskrifter, vil man se at disse handler om helt andre ting enn Capra vil ha dem til å handle om. De dreier seg i det hele tatt ikke om den fysiske verdens beskaffenhet. Her hjemme har vi Erik Dammanns pilegrimsferd bak tid og rom, i boken av samme navn. I kvantemekanikken, læren om mikrokosmos, finner Erik Dammann en 'åndelig dimensjon', som kan gi håp om en bedre verden.

I kapitlet PARAPSYKOLOGI foretar Jon Sandvik en kritisk gjennomgang av parapsykologiens historie. Den illustrerer hvilke problemer denne forskningen har hatt med å fastslå eksistensen av psykiske fenomener. Parapsykologien har opp igjennom historien hvilt på noen enestående forskningsrapporter, som etter noen år har vist seg ikke å holde vann. Man har påvist avgjørende metodiske svakheter og regelrett falskneri. Sandvik illustrerer dette med en rekke karakteristiske eksempler.

Jon Sandvik

Etter et interessant kapittel om kvantemekanikk som domene for moderne overtro, fremlagt slik at også legfolk på området vil ha utbytte av det, kommer turen til astrologien. Folk tror på astrologi fordi den virker, og med virker menes at spådommene bekrefter dine innerste fordommer om deg selv. Dette gjelder alle former for spådom, fra kaffegrut til den individuelle EDB-prosess.

ALTERNATIV MEDISIN har de siste ti årene vist en nærmest eksplosjonsartet oppblomstring, og det er litt av et paradoks at dette skjer midt i den rivende utviklingen av vitenskapelige landevinninger innen medisinen. Det er ikke snakk om en gradvis økning gjennom hele etterkrigstiden, oppblomstringen har kommet

og mindre flatterende lys enn almenheten er blitt vant til gjennom media.

Likevel er boken ikke kjemisk fri for feil. På side 122, i forbindelse med UFOer, står det at flygeren Kenneth Arnold så forskningsballonger. Her har forfatteren trolig forvekslet Arnolds observasjon med kaptein Thomas Mantels. (Se NIVFO-Bulletin nr. 4-5/87, s. 58, hvor det fremgår at Arnold trolig så en den gang ny flytype.)

Men i det store og hele er boken meget god. De resonerende partiene er klare og logiske, boken er engasjerende og lettest og bygger stort sett på solid kilde-materiale. Sandvik abonnerer på Skeptical Inquirer, og det er tydelig at han for en stor

OPPGJØR MED

«NEW AGE»

Tida for oppgjør med alle de ny-religiøse bevegelsene er tydeligvis inne. I dag skulle Jon Sandviks bok «Moderne overtro» lanseres, men allerede nå er hele førsteopplaget revet vekk fra forlaget.

Dagbladet, 14.11.89.

de siste 10-15 år.

Boken gir gode eksempler på moderne myter. I dag drar Gud omkring i romskip. Man legger merke til hvordan religiøse forestillinger stadig oppdateres og gjøres i pakt med vår moderne teknologiske verden. Denne avhengigheten av vitenskapen viser seg i forsøk på å fremskaffe beviser for kristne relikvier, som f.eks. 'Likkledet fra Torino', og den viser seg hos Däniken når han oppdager at guder fra det ytre verdensrom har inspirert tidligere sivilisasjoner.

Det lar seg ikke gjøre i en enkelt bok å ta med alle de bisarre forestillingene som florerer, men Jon Sandvik har på en utmerket måte mestret begrensningens kunst. På 195 sider har han presentert et ganske representativt utvalg av fakta, som stiller det 'paranormale' i et annet

del baserer boken på data fra CSICOP.

En bemerkelsesverdig omstendighet er at denne boken ble en salgssuksess. Dette er noe nytt for litteratur av denne kategori. Det kunne tyde på at det her i Norge nå tross alt finnes et brukbart marked for motforestillinger til den gjengse dyrkingen av paranormal tro og pseudovitenskap i massemedia. Ved siden av å referere til USA kunne Sandvik således med fordel ha fortalt sine lesere om det norske tidsskriftet NIVFO-Bulletin, og at interesserte der kunne få ytterligere og løpende informasjon. Mange har undret seg over at Sandvik ikke benyttet anledningen til dette når han skrev en bok som denne. (*)

Boken kom i alle fall ikke en dag for tidlig. Siden midten av 1970-årene har bokmarkedet på nærmeste svømmet over >

Folk som er blitt tiltrukket av trosoppfatninger "støttet" av ikke-rasjonelle apeller, som tro, autoritet, intuisjon, forandrede bevissthetstilstander etc., vil gjerne betrakte skeptisk tvil enten som irrelevant eller som en trussel mot overbevisninger som etter deres oppfatning har dyp verdi.

De av oss som betrakter oss selv som skeptikere overfor antatte paranormale fenomener derimot, mener at skeptisismen er verdifull. Vi er klar over at de skeptiske undersøkelsene i mange saker har resultert i den virkelige forskjellen mellom kritikklos tro (ofte beheftet med alvorlige konsekvenser) og reell forståelse. Vi får derfor en naturlig tendens til å bifalle ukvalifisert skeptisisme som en ublandet velsignelse.

En filosofisk vurdering av disse to holdningene, som vi kanskje kunne kalle "dogmatisk" og "skeptisk", har ikke alltid vært så nyttig da en del av dem ikke har oppvist mer enn spesielle partsinnlegg til forsvar for antatt alternative kunnskapsveier. Likevel har de fleste filosofiske betraktninger i den senere tid argumentert ganske sterkt mot ikke-rasjonelle dogmatiske standpunkter og for metodologisk skeptisisme. Og uansett - helt adskilt fra strikte filosofisk erkjennelsesmessige vurderinger, har historiske, sosiale og psykologiske studier gitt rikelig evidens for at troen på det overnaturlige og dens relaterte praksis ofte hadde skadelige konsekvenser mens skeptisk tvil vanligvis ikke har gitt ødeleggende resultater. Så, selv om vi bedømmer saken utelukkende i pragmatiske vendinger, vil det skeptiske standpunkt være å foretrekke fremfor det dogmatiske.

Men likevel, selv om vi tar disse poengene for gitt, knytter det seg et problem til skeptisismen som krever oppmerksomhet. For å forstå og å kunne håndtere dette problemet er det nødvendig å studere vår konsept "skeptisisme" nærmere og så foreta en viktig distingsjon.

"Skeptisisme", som et fellesuttrykk, har mye til felles med den opprinnelige greske roten **skeptikos** (som betydde "tankefull eller reflektiv vurdering") og det senere latinske **scepticus** (som inkluderte adskillige klare varianter av tvil). Som fellesuttrykk har skeptisisme kommet til å bety det å stille spørsmål eller

ganske enkelt å tvile. Slik sett vil da en skeptiker være en person som setter spørsmålstegn ved alt som gir seg ut for å være sant eller virkelig realitet. Så lenge vi befinner oss på dette nivå av generalisering synes det ikke å være noe å innvende mot det skeptiske standpunkt, med mindre - som nevnt foran - man ønsker å anta dogmatisme.

Det alvorlige filosofiske problem som reiser seg når vi spør oss selv som skeptikere hvilke av de ting som utgir seg for å være sanne og ekte det er fornuftig å sette spørsmålstegn ved. Ønsker vi virkelig å si at **alt** bør betviles? Eller er det bare spesielle saker? De fleste skeptikere vil vel mene at paranormale påstander bør undersøkes vitenskapelig og logisk så langt det er mulig, slik at innbilte fantasier maskert som objektive realiteter kan avdekkes. Men ville vi være like villige til å enes om at de grunnleggende antakelser i moderne vitenskap og logikk også skulle gjøres til gjenstand for tvil? Få av oss ville nok gå så langt. Men faktisk er det mulig å strekke tvilen enda lenger. Finnes der en virkelig verden uavhengig av våre sanser? Kan det i virkeligheten finnes andre sanser eller er jeg begrenset overfor det jeg kan vite sikkert til innholdet i min egen hjerne? Noen av disse formene for ekstrem skeptisisme har gamle historiske røtter, i alle fall tilbake til Pyrrho i det gamle Grekenland (c 365-275 f.Kr.), men de kan ikke avvises bare fordi de er gamle merkverdigheter, for de lever fremdeles.

Vi burde heller ikke avvise slike ekstreme former for skeptisisme ut fra den begrunnelse at de ikke er til noen nytte. For dersom vi ikke kunne forsvare et slikt standpunkt ville vi gjøre oss skyld i dogmatisme. Radikal skeptisisme kan fortone seg fremmed, eller absurd, men det til tross er det grunner for å mene at den kan være metodologisk nyttig, fordi den utfordrer oss til å undersøke fundamentale aspekter av menneskelig kognisjon grundig og har historisk ledet til filosofiske fremskritt.

Likevel, dersom vår opppgave er å vurdere paranormale påstander, synes det åpenbart at ekstreme former for

skeptisisme vil underminere prosjektet. For eksempel så kan vi ikke slå fast om krystaller har legende krefter dersom vi forutsetter at de uavhengige objektive egenskapene hos krystaller er åpne for radikal tvil. Det ser derfor ut til at graden av skeptisisme, om den skal være nyttig, må stå i forhold til den hensikten man tilstreber. Med andre ord, vi bør bare betvile det som gir skjellig grunn til å betvile i forbindelse med en spesiell undersøkelse.

Er du glad for denne konklusjonen? Ved første øyekast kan den virke meget tilfredsstillende. Men føler man ikke et aldri så lite ubehag ved den? Kanskje er den for lett. Når alt kommer til alt - er det ufornuftig å undres hvordan vi vet hva som er hensiktsmessig for en gitt sak, eller hva som bestemmer eksakt hva det er i saken som bør betviles? Er det mulig å få en logisk, beviselig konsensus om det hensiktsmessige og fornuftige i å reise spesielle typer av tvil, men ikke andre, i spesielle typer undersøkelser? Hva mener du? Kanskje vil du si som så: "Ikke rart at de fikk Sokrates til å tømme giftbegeret?"

KILDE: Western New York Skeptics
Newsletter nr. 2/1989.

Forfatter: Tad Clements, prof. emeritus,
i filosofi ved State University
College, Blackport.

Originaltittel: "Is Skepticism Good?"

Leserne har ordet . .

■ Har du noe på hjertet? Si din mening om aktuelle saker. Skriv kort. Hvis ikke forbeholder vi oss retten til å forkorte. Skriv fullt navn og send gjerne med bilde. Adressér til:

N I V F O
Postboks 9
7082 KATTEM

"UFO-VISION":

ÅRBOK FOR UFO-LITTERATUR 1989

Skandinavisk UFO-Information (SUFOI) har også i 1989 utgitt sin årbok om ufo-litteratur.

I disse år da antallet av ufo-observasjoner går tilbake, er det en klar tendens til at enkelte blant de interesserte retter blikket innover. Derfor ser man nå en rekke bøker - spesielt amerikanske - som handler om påståtte ufo-bortførelser, kultiske bevegelser, pseudoreligiøst vrøvl og fantasiløse historier om kontaktpersoner, som ellers hører til i ufologiens barndom.

Denne utvikling preger 1989-utgaven av 'UFO-Vision', og utgiverne sier de er sikre på at denne utgaven ikke vil bli noen bestseller; dertil er den for kritisk. - Men vi finner det nødvendig å spre litt motgift, slik at all tale om ufoer ikke ender i ørkesløst snakk om små grønne menn eller banale budskaper fra påståtte rombrødre.

Teologen Kevin McClure setter i sin artikkel "UFO-kulte" (s. 4-14) tingene litt på plass. Og journalist PerBorgaard, som har fulgt den danske ufo-scenen i en årrekke, er denne utgavens flittige skribent. Han påviser ytterpunktene i ufo-litteraturen; fra det kultiske til det skeptiske.

1989-utgaven av 'UFO-Vision', som forøvrig er noe forandret lay-out-messig i forhold til de to tidligere utgavene, rommer en rekke informative og velskrevne omtaler av ufo-litteratur og er absolutt lesverdig.

Boken, eller rettere heftet, er trykket i A5-format uten formisket trykk, og omfatter 59 sider.

Pris: Dkr. 78,00.

BESTILLING FRA:

S U F O I,
Postboks 6, DK-2820 GENTOFTE.

- KS

N D O

NÆR-DØDEN-OPPLEVELSER

Det finnes trolig ikke et mer fascinerende og vitalt spørsmål enn det som gjelder en mulig personlig overlevelse etter døden og - ikke overraskende - det finnes intet spørsmål som oppnår så lite seriøs refleksjon hos gjennomsnittsmennesket som nettopp dette. I denne artikkelen undersøkes noen av de ferskeste påstandene som er kommet fra personer som Moody (1975;1977) og Kubler-Ross (1975) vedrørende ny evidens for en personlig eksistens bak grensene for vår fysiske endelighet. Vi vil her legge frem bevismateriale for at antakelsen om at vi overlever kroppens død basker mot strømmen av et stadig økende materialistprogram som fullstendig underminerer ideen om personlig udødelighet.

Gjennom hele historien har det forekommet ulike typer av udødelighetsvisjoner. Noen har forestilt seg en persons skjebne etter døden som fullstendig en heller dyster tilværelse i en fargeløs underverden. Man er som en 'skygge' adskilt fra kroppen. Det er forståelig at folk flest i disse samfunn mente at ethvert liv etter det jordiske ikke bød på spesielt tiltrekkende utsikter. Det er mye som tyder på at de gamle grekere ikke hadde noe klart begrep om udødelighet adskilt fra et fysisk legeme. I skriftene til Homer er gudene utstyrt med fysiske kropp, og de som oppnådde udødelig eksistens, som Menelaus og Ganymedes, ble bragt til de himmelske regioner med deres fysiske kropp intakt. En lignende forestilling om udødelighet assosiert med et fysisk legeme kan man finne i primitiv hebraisk tradisjon. I hele den hellige hebraiske skrift forekommer det ikke et eneste hint om åndelig udødelighet, og i likhet med den greke tradisjon ble kulturens helter, som Enok og Elisas, transportert direkte opp til himmelen med sine fysiske kropp og det hele.

Moderne mennesker i den europeiske tradisjon har utviklet langt mer sofistikerte måter å snakke om undødelighet på. Enkelte søker udødelighet via

sine bedrifter i det jordiske liv. Andre snakker om å oppnå udødelighet gjennom sine biologiske etterkommere, eller som en del av det materielle univers. Alle disse antakelsene er av strikt ikke-personlig natur. Med andre ord: det individuelle ved deres egne spesielle tanker og egenskaper overlever ikke kroppens død. Disse typer udødelighet vil ikke være emne for denne artikkelen da de ikke er spesielt interessante.

Andre kulturer, spesielt i Østen har akseptert at en individuell person i en eller annen forstand overlever kroppens død, men da at hans impersonelle sjel blir overført til en annen levende skapning. Målet for denne prosessen er ikke personlig udødelighet som i Vesten, men snarere en forening med det uendelige eller ytterste i et fullstendig upersonlig intet. Individet vil etter dets forskjellige reinkarnasjoner smelte sammen med "det ytterste", slik en regndråpe blir slukt opp av havet - totalt uten sin identitet for alltid.

Den tradisjonelle kristne forestillingen om udødelighet var lik den hebraiske, siden den gir prioritet til den fysiske kroppen som redskap for evig liv. Den kristne oppfatningen hadde likevel et spesielt usmakelig aspekt; nemlig doktrinen om evig tortur for de utenfor Guds nåde. Denne ideen om personlig udødelighet for alle, men med evig fordømmelse av majoriteten, skulle ikke vise seg å være noen behagelig idé, og den bragte mye av den populære middelalderkulturen i et makabert fokus på død og elendighet hos det helvete som skulle komme.

De moderne tilhengere av personlig overlevelse baserer ikke sin udødelighets-tro på det kristne treetasjers-univers. De baserer seg snarere på utsagn fra personer som angivelig har "krysset grensen" til verden på den andre siden. Spørsmålet er : kan disse angivelige opplevelsene forklares innenfor rammene av vestlig vitenskap? Vestens vitenskapelige tradisjon har aldri måttet mane frem det overnaturlige for å forklare noe fenomen og har tradisjonelt betraktet slike

forklaringer som fullstendig utelukket fra begynnelsen av. (Price, 1955; sitert hos Flew, 1987).

Tidens populære påstander om personlig overlevelse post mortem kan dog ikke slippe unna konfrontasjon med de filosofiske problemer som knytter seg til en slik oppfatning. Det blir hevdet at personen i en eller annen form overlever kroppens død, og dette impliserer en dualistisk psykologi. Nå er det selvsagt spesielle former for dualisme, sånn som epifenomenalisme (1), som ikke på noen måte innbefatter personlig overlevelse, eller omvendt: dualisme forutsetter ikke nødvendigvis overlevelse (Churchland, 1988). Der er mange andre filosofiske standpunkter som har tatt opp kropp-og-sinn-spørsmålet, men bare dualismen kan yte støtte til ideen om personlig overlevelse, og det er dualismen den moderne nevrologiske vitenskap hamrer løs på. (Beyerstein, 1987; Changeux, 1985; Fischer, 1987).

Der er en rekke innvendinger mot en dualistisk oppfatning. Den første er at i vitenskapelig forstand har dualistiske teorier problemer med å forklare mange av de åpenlyse interaksjoner mellom sinn eller 'sjel' (som antas ikke-materielle) og kroppen. Dualisten tenker seg at sinnet etter døden fortsetter å eksistere i en tilstand som ikke har noe å gjøre med kroppens endelige disposisjon. Slik at selv om kroppen fordampet i en kjernefysisk eksplosjon, ville bevisstheten stå det over helt uanfektet. Når vi ser på det vi i dag vet om hvordan selv mindre hjerneskader kan ha drastiske konsekvenser for de mentale funksjonene hos et individ, synes denne teorien å være helt absurd. Basert på den dualistiske teorien kunne en persons hjerne bli fullstendig lemlestet av en trafikkulykke, slik at hele hans cerebrale system blir ute av stand til å funksjonere, samtidig som hans sinn skulle forbli uberørt der det svever rundt restene av hjernen og venter på døden. Leddet mellom kroppen og sinnet i dette tilfellet såvel som i andre synes altfor nært til å kunne tillate en dualistisk forklaring.

Materialistiske tilnærmelser til sinnet synes i stand til å forklare mer sparsommelig resultatene av mindre drast-

iske hjerneskader hvor bevisstheten fremdeles er til stede men i en radikalt forandret form. De fleste dualister har ikke en gang gjort noe forsøk på å forklare fenomener som:

"...enkelte hjernelesjoner forårsaker fullstendig tap av oppmerksomhet, både oppfatningsmessige og praktiske, hos den **venstre halvdel** av offerets verden, inklusive offerets egen kropp - (hemi-neglect). Et slikt offer vil typisk stille bare den høyre side av kroppen, og sågar benekte at han eier sin egen venstre arm. Andre skader gjør offeret i stand til å skrive klar, leselig prosa, men vedkommende er ute av stand til å lese hva han selv eller noen annen har skrevet selv når synet er fullstendig normalt. Ytterligere skader gjør offeret 'blindt' i den forstand at hans visuelle felt er blitt borte og han påstår at han ikke kan se; likevel kan han 'gjette' hvor et lys er plassert foran ham med en nøyaktighet på nær 100%. Enda en annen skade kan gjøre vedkommende helt blind, men nå påstår han at han virkelig kan se helt perfekt, alt mens han tumler omkring i rommet og finner på unnskyldninger for sin kolssete oppførsel. (Blindness denial)(Churchland, 1988: 144.)

Den dualistiske teori kan heller ikke lett forklare påvisningen av PET - (Positron Emission Tomography), scanningprosedyrer som nå neuralvitenskapen med den største nøyaktighet å peke ut områder av hjernen hvor den aktuelle tenkning finner sted. Den analogien som benyttes av mange dualister, som f.eks. Eccles, til å forklare slike fenomener, er at bevisstheten bruker hjernen på samme måte som vi bruker en kalkulator. Men denne analogien tar som selvsagt det som skulle bevises.

En annen svakhet ved den dualistiske forklaringen er at den forutsetter at ikke-materielt "stoff" har evne til å påvirke materien. Dette er en hovedinnvending mot den dualistiske teori og har vært det siden Descartes. Et annet problem direkte relatert til dette er spørsmålet om når dette "bevissthetsstoffet" ble assosiert med materien.

(*) Epifenomen betegner noe som er et biprodukt av en prosess uten selv å påvirke prosessens forløp. Rød.

Tradisjonell cartesisk dualisme postulerte at bare mennesker har "sjel" og at dyrene er maskinaktige. Dette syn er forståelig ut fra et tradisjonelt kristent perspektiv, siden bare mennesker er lovet et evig liv. Dyrenes 'sjel' er ikke tema for diskusjon i Bibelen. Men i dag ser det slett ikke ut til at dyrene er mer maskinaktige enn mennesket. Høyere dyrearter med utviklet hjernebark, holdt som kjeledegger, later til å ha behavioristiske trekk som vi karakteristisk kunne benevne som personlighet (Siegel, 1970). Dette personlighetstrekket hos dyr vil ut fra et materialistisk syn på hjernen eller bevisstheten kunne forutsees i synet på bevisstheten som et kontinuum i den naturlige verden. Ifølge den materialistiske teori vil slike dyr som reptiler ikke manifestere en personlighet slik som en hund er i stand til; ikke fordi slangen mangler en ulegemlig bevissthet, men fordi den mangler hjernebark. Reptilene savner den mekanismen som pattedyrene har, og konsekvensen blir et begrenset repertoar i opptreden.

Vi har sett svakhetene hos den dualistiske psykologi når det gjelder å forklare menneskelig natur. La oss nå se på de bevisene som påberopes av de som påstår at NDO er vår inngangsport til en annen verden. Nå er det slik at disse opplevelsenes natur gjør det umulig for oss å kontrollere alle variablene. Vi er etisk avskåret fra å utsette forsøkspersoner for livstruende situasjoner (Cherry, 1986). Derfor kan vi bare basere oss på heller vage forestillinger om "bevisens tyngde", og denne tyngden ligger utvilsomt på materialistenes side. En av de mest kjente eksponentene for NDO-teorien er dr. Raymond Moody. Han har forsøkt å katalogisere opplevelser hos personer som har vært døden nær, eller utsatt for en livstruende situasjon. Tilsynelatende samlet Moody et "stort antall saker" av dette slag. Det første man skal legge merke til er at disse menneskene aldri hadde vært egentlig døde (ikke hjernedøde). De var bare nær en opplevelse som de selv oppfattet som det å dø. En vil se at pasientene har en opplevelse som de tror er døden. En følelse av stor fred og behag fyller dem. Enkelte små komponenter av andre

typer opplevelse kan omfatte: tidsforskyvning; uvanlig livaktige tanker; farver eller visjoner og adskillelse fra kroppen. Disse opplevelsene varierer fra person til person. Faktisk er det mange personer som under de samme opprivende omstendighetene ikke rapportere noe av dette som påstås å være så vanlig (Noyes & Kletti, 1976, Puccetti, 1979).

Disse betydelige variasjonene i opplevelser gjør dem straks meget suspekter. Dersom de var opplevelser av en verden "på den andre siden", hvorfor er de da så forskjellige. Opplevelser av "livet etter livet" burde ikke avhenge av egenkapene hos den enkelte pasients hjerne eller andre kroppsdelar, siden personer som forteller om NDO i deres klareste form rapporterer at kroppen var død og at de var forsynt med en ny "åndelig" kropp.

Enda et annet problem ved selv den minimale NDO er at opplevelsen bare forekommer hos personer som er klar over at de befinner seg i en eller annen dødelig fare. Det er da nærliggende å konkludere at hjernen var oppmerksom på den stressende situasjonen og oppførte seg deretter. Hvor mange soldater i Vietnam var ikke millimetre fra den visse død uten å ha slike opplevelser. Det er helt klart at en bevisst oppmerksomhet på fare er nødvendig for at NDO skal inntre, og selv da inntre den ikke med noen spesiell regularitet.

NDO opptrer i følgende stadier:

- 1) Fred; 2) adskillelse fra kroppen; 3) et mørke eller en tunnel; 4) synet av et lys; 5) adkomsten til lyset.

(Rekkefølgen kan diskuteres, men det er enighet om at noen kan oppleve bare ett eller to av stadiene og ikke de øvrige.

Det eneste som her trenger en nærmere forklaring er #4 og #5. Opplevelsen av å befinne seg utenfor kroppen synes nettopp å være et aspekt ved et psykologisk fenomen første gang beskrevet av psykiateren Heim i 1892. Fenomenet kalles depersonalisering, og har noen ganger den effekt å få en person til å føle seg "utenfor kroppen". Hypotesen om at "ut-av-kroppen-opplevelser" finner sted i hjernen har ført til visse testbare påstander. Siden ikke alle opplever den samme OBE-følelsen kan det være at forskjeller i evnen til å >>>

forestille seg scener fra fugleperspektiv ved normale bevissthetstilstander kan forklare forskjellene i NDO-opplevelser. Denne oppfatningen har faktisk en del eksperimentell støtte (Blackmore, 1988). Når det gjelder "tunnel-opplevelsen" har man kunnet fremkalle denne ved hjelp av forskjellige droger. Tunnel-effekten har også oppstått under sensorisk bedøvelse under eksperimenter. Moderne hjerneforskning er i ferd med å forstå forbindelsen mellom det visuelle system og evnen til å forme mentale forestillinger (Finke, 1986).

Jack Cowan, en neurobiolog fra Chicago hevdet for noen år siden i en analogi med væskemekanikk at en økning av hjernebarkens pirrelighet under påvirkning av droger ville destabilisere den uniforme tilstanden og indusere striper av aktivitet som forplanter seg gjennom den visuelle cortex. (Hjernebarken - red.) Hvilken type synsinntrykk ville så disse stripene produsere? Visuelt rom blir først presentert på øyets retina og så i sin tur på ulike områder av hjernens visuelle cortex. Det visuelle sentrum benytter langt flere neuroner enn kantene, og hele 'bildet' blir kartlagt fra retina til hjernen gjennom en innviklet matematisk funksjon. Cowan viser at på grunn av denne kartleggingen vil stripene av aktivitet i hjernebarken opptre som om de var konsentriske ringer, **tunneler** eller spiraler i verden utenfor.

På lignende vis - dersom stresset på hjernen blir for stort - kan en person falle inn i en tilstand av forandret personlighet, og tunnelopplevelsen inntreffer. Selv om mye av ovennevnte forskning er foretatt ved hjelp av droger, betyr ikke det at tilsvarende opplevelser ikke kan forekomme uten tilførsel av slike stoffer. Kroppen kan nemlig produsere sine egne droger (endorfiner). Man kan derfor hevde at kroppen vil være i stand til å produsere kjemikalier som forårsaker nettopp den depersonaliseringen man ser under NDO.

Opplevelsen av å se et lys kan da være forårsaket av de lysregistrerende neuronene i det visuelle system, konsentrert i fovea centralis, en del av retina. Når hjernen er under sterkt

stress vil det visuelle systemet begynne å feilfunksjonere på det primære visuelle cortex-nivå, den peristrate og den parastriate cortex, og du ser en tunnel med et meget sterkt lys for enden. Det visuelle systemet på retina-nivået kan fungere korrekt, men på hjernebark-nivået kan det være at hjernen gjør noe ekstraordinært med disse data.

Alle indikasjoner taler for at NDO-opplevelser kan forklares ut fra et rent naturalistisk perspektiv, og at det materialistiske paradigme etter all sannsynlighet vil bli bevist å være det riktige, slik man så ofte har sett det tidligere. Med filosofisk og vitenskapelig kunnskap på dagens nivå later det ikke til å finnes noen grunn til å forvente at det skulle finnes noe liv etter dette (Flew, 1987; Lamont, 1965). Dette betyr naturligvis ikke et endelig og pesimistisk syn på livet. Man kan jo undres på hvordan tankene om personlig udødelighet fortonte seg for det 17. århundres calvinister, som trodde på fordømmelsen av småbarn og frelse for bare en liten del av den menneskelige rase. Hvis man ikke var heldig nok til å være en av de utvalgte, ville man neppe finne ideen om personlig udødelighet særlig tiltrekkende.

Men selv om ideen om udødelighet etter alt å dømme er en illusjon, betyr det ikke at en ekstrem **legemlig** forlengelse av livet er umulig. Det er fullstendig mulig at den materialistiske neurovitenskapen, selv om den knuser ideen om en ikke-kroppslig eksistens, kan finne en måte til ekstrem forlengelse av den verdslige eksistens. Det finnes ingen grunn til at vitenskapen ikke skulle bli i stand til å avdekke hemmeligheten med aldringsprosessen. Dette er ikke det samme som personlig udødelighet, men ideen om strikt udødelighet ville ha noen heller ubehagelige konsekvenser, slik man f.eks. ser det i Albert Costellas skuespill "Døden tar ferie".

På en måte ser man at OBE og den slags har et motepreg. Dagens ubesindige OBE-reportasjer og letingen etter paranormale forklaringer, er en reminisens av det 19. århundres spøkelsesgriller. På den tiden var et antall anerkjente vitenskapsmenn og filosofer grepet av spøkelsesfeber, og det var i denne >>

perioden at den berømte Society for Psychical Research ble dannet for å fremme undersøkelser av slike fenomener. Heldigvis for Vestens vitenskap så forsvant denne spøkelsesmanien raskt fra scenen.

KONKLUSJON: Det ser ikke ut til å foreligge noen grunn til å akseptere NDO-opplevelser som noe annet enn reaksjoner fra hjernen under stress. Ideen om personlig udødelighet er tiltalende (så lenge man ikke tillater ideen om helvete plass i ens ontologi) men det er også mange andre ideer, hvis sannhetsverdi er lik null. Dersom vi virkelig er interesserte i å forbedre livskvaliteten på denne planeten vår, bør vi ikke være på utkikk etter et ikke-påvist avbetalingsland. Vi bør heller forsøke å være de beste mennesker vi er i stand til å være, slik at vi kan leve vår midlertidige eksistens så fredfullt og bra som mulig.

KILDE: THE SOUTH SHORE SKEPTIC'S
Newsletter nr. 1/1989.

FORFATTER: Timothy W. Grogan.

ORIGINALTITTEL:

Do Out of the Body Experiences Point
to a Life After Death?

Artikkelen er litt forkortet - Red.

DIVERSE RUBRIKKER

HAR DU NOE DU ØNSKER Å KJØPE,
SELGE ELLER BYTTE?

VI AVSETTER GJERNE LITT Plass
TIL SLIKE SMÅANNONSER FRA LES-
ERNE UTEN VEDERLAG.

NAVN OG ADRESSE, ELLER TELEFON-
NUMMER, MÅ OPPGIS I ANNONSEN.

SKRIV KORT!

RED.

kjære lesere

Godt nytt år!

I forrige nummer lovet vi å presentere et tilsynelatende merkelig fenomen, som i motsetning til de fleste "uforklarligheter" kan dokumenteres som en realitet. Det gjelder de trekantede avtrykkene i fjæra ved Namsenfjorden. Noen av leserne vil kjenne saken fra før, men ikke alle. Det dreier seg om et meget interessant tilfelle som det kan være grunn til å se nærmere på.

"Hessdals-UFOén" er en annen norsk sak med internasjonale dimensjoner over seg. NIVFO har nå utgitt en ny, oppdatert utgave av den tidligere "Hessdalsrapporten", som vil bli annonsert også i utlandet. (Se neste side).

Videre har vi foretatt en opptelling av arkivmateriale, først og fremst hva tidsskrifter og blad angår, og noe av dette vil bli tilbudt for salg til interesserte. Brosjyre kan rekvireres mot å legge ved kr. 5,- i frimerker til portoen.

Nå på nyåret har det også vært flere forespørsler om foredrag etc., og disse ser ut til å fortsette.

Det mest betydningsfulle som har skjedd på området her hjemme må vel kunne sies å være opprettelsen av den nye norske gruppen SKEPSIS i Oslo. (S. 20) Gruppen har allerede markert seg godt i media og med foredrag, og flere viktige innslag står på programmet. Dette betyr bl.a. en kjærkommen avlasting for NIVFO, og alt synes å ligge til rette for et effektivt samarbeide.

Noen har foreslått at det kanskje burde opprettes en 'paraplyorganisasjon', som flere grupper med sammenfallende interesser kunne slutte seg til. Det finnes flere slike i Norge, og forslaget kunne ha noe for seg dersom man kom frem til enkle retningslinjer for et samarbeide; noe som ikke burde være umulig. Hvis saken blir fulgt opp vil vi komme tilbake med nærmere opplysninger. Og gode forslag mottas som vanlig med takk!

Og - glem ikke avtrykkene ved Namsenfjorden!

- Red.

HESSDALSRAPPORTEN

I NY OPPDATERT UTGAVE!

I 1983 ble fjellbygda Hessdalen ved Røros plassert på verdenskartet.

Folk kunne fortelle om merkelige lys og "gjenstander" over dalen, og som følge av store avisoppslag begynte skuelystne å strømme til fra fjern og nær. Busslaster, skoleklasser, utenlandske journalister, alle ville se "Hessdals-UFOen", som det het i dagligtale. Til og med den verdenskjente ufo-forskeren dr. J. Allen Hynek tok den lange turen fra USA for å ta en nærmere titt på stedet hvor UFOer lot til å opptre permanent.

Ennå i dag kan man se avisomtaler av UFOene i Hessdalen.

Ingen annen norsk UFO-sak har fått tilnærmet oppmerksomhet, ja selv på verdensbasis figurerer tilfellet Hessdalen på toppen av de ufologiske hitlistene.

Men hva var det egentlig folk så og rapporterte?

NIVFO var den første instans som ble varslet om fenomenene, og som omgående satte i gang undersøkelser.

I 1984 opprettet NIVFO en meteorologisk stasjon i Hessdalen, og tok også i bruk fly.

Den opprinnelige 'Hessdalsrapporten' (NIVFO 1984) var ganske omfangsrik og derfor relativt dyr. Likevel ble den utsolgt ganske raskt. Nå foreligger Hessdalsrapporten i en ny og oppdatert utgave, hvør disponeringen av stoffet etc. har gjort det mulig å redusere omkostningene betraktelig. Teksten er på engelsk.

Hessdalsrapporten gir en oversikt over hvordan det hele startet og utviklet seg, gjengir rapporter og forskningsresultater, slik at de fleste etter endt lesing trolig vil føle seg litt klokere.

Jan S. Krogh og Arve E. Fredriksen i virksomhet ved den vitenskapelige stasjonen i Hessdalen.

HESSDALSRAPPORTEN:

26 sider, A4-format -

Pris kr 40,- inkl porto -

Bestilles ved å sende inn dette beløp
postgirokonto 3 46 95 74 -

NIVFO, boks 2119, 7001 TRONDHEIM